

คำสอนพระราชาธิบดี คำนวณการ
พระราชาธิบดีในรัชกาลที่ ๑

พิมพ์โดยกรมการศาสนา

၈၀၁၃၈၇

၈၀၁၃၈၇ ၈၇

แบบ สอน อ่าน จินตกรรมวินิพนธ์

กรมศึกษาธิการ

คำกลอน รามเกียรติ์ ตีกลุมกรรฐ์

พระราชนิพนธ์ใน รัชกาลที่ ๑

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐.๐๐๐ ฉบับ

ร.ศ. ๑๒๙

ปกผ้าราคาเล่มละ ๒๖ สตางค์

โรงพิมพ์ อักษรนิวัติ

๔๑๐

แบบ สอน อ่าน จินตกระวีนิพนธ์
กรมศึกษาธิการ

คำกลอน รามเกียรติ์ ศีกกุมภกรรฐ์
พระราชนิพนธ์ใน รัชกาลที่ ๑

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,๐๐๐ ฉบับ

ร.ศ. ๑๒๙

ปกผ้าราคาเล่มละ ๒๖ สตางค์

โรงพิมพ์ อักษรนิติ

คำนำ

หนังสือฉบับนี้ เป็นหนังสือที่ กรมศึกษาธิการได้จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อให้ เป็นหนังสืออ่าน ประกอบ ประโยชน์ แก่ การ ศึกษา ทางหนึ่ง มีหลายเรื่องในพวกเดียวกัน จัด เป็นสำหรับ หนังสือ ชื่อว่า “หนังสือสอนอ่าน จินตกระวี นิพนธ์” เพราะ เป็น หนังสือ ที่ท่าน จินตกระวี แต่ง ก่อนได้ร้อย กรองไว้ ด้วย ถ้อยคำ อันไพเราะ ได้เลือกที่โวหาร และ วิธี ประพันธ์ แปรลก ๆ คัด คัด ตอน พิมพ์ ขึ้นเฉพาะ เป็น เล่มเล็ก ๆ เพื่อให้เขา ราคา แก่ นัก เรียน ที่ จะซื้อหาไปเล่าเรียน และได้ตั้งใจ ตรวจอักษร และ วรรค ตอน โดย กวดขัน อาจารย์ จะใช้ สำหรับให้นัก เรียน หัด อ่านก็ได้ ให้เรียน ศัพท์ ได้ บอกให้ เขียน หรือ เลือกใช้ เป็น แบบฝึกหัด ไวยากรณ์ ฝึก หัด การ ย่อความ เรียง ความใน การ แต่ง หนังสือ ก็ได้ ทั้ง จะได้ เป็น เครื่อง ยำรุง ความรู้ ให้ เจริญ กว้าง ขวาง คือ เมื่อมี หนังสือ อ่าน หนังสือ เรียน มาก อย่าง นัก เรียน ก็ จำ ต้อง ได้เห็น มากได้ยิน มากไป ตั้งแต่ เวลา เล่า เรียน แต่ให้ ผู้ ใช้ ถือ เขา เป็น แบบ เรียน แต่เฉพาะ ฉบับ ที่ กรม ศึกษาธิการ ได้ จัด พิมพ์ ขึ้น เพราะ เจ้าพนักงาน ต้อง ตรวจ แก่ ไป พิมพ์ เสมอ ทุก ๆ ครั้ง ที่ จะ ส่ง ให้ พิมพ์ จึง จะ ยอม ให้ เป็น ฉบับ สำหรับ เล่า เรียน ห้ามมิให้นัก เรียน ทั้ง หลาย ใช้ หนังสือ เรื่อง เดียว กันซึ่ง ไม่ได้ พิมพ์

ท่วยคำสั่งของ กรมศึกษาธิการ อันกรมศึกษาธิการไม่ได้รับ
รองว่าถูกต้องนั้น เป็นฉบับเรียน เป็นอันขาด

กรมศึกษาธิการ

วันที่ ๑ มกราคมรัตนโกสินทร ศก ๑๒๓

วิสุทธสุริยศักดิ์

อธิบดี

รามเกียรติ์ คัมภีร์ภรรยารั้ว

บัดนี้ ทวีตพเมฆนาศชาณสมร เห็นพระยาไมราพ
ฤทธิรอน วามรฆ่าเสียบรรลัย คิถกั้ว ไวยวิกขุนมาร
จะอยู่ในบาตานั้นไม่ได้ สองนายก็พากันขึ้นไป ยังพิไชย
ลงกาธานี

ครั้นถึงพระนิเวศน์วังจันทร์ สุริย์ฉันทพรวังษี ก็ขึ้น
เฝ้าพระยาอสุรี ยังที่พระโรงรัตนา

ต่างน้อมเศียรเกล้าบังคมทูล ท้าวราพนาสูรยักขา ว่า
คณีน้องค์พระนาคา ขึ้นมาสกตพิไชย เมื่อเวลาล่วงมีขนิมยาม
จับองค์พระรามลงไปได้ ให้ใส่กรงเหล็กรักษาไว้ ที่ใน
ท้ายเมืองทงตาล มีวามรห็นสามารถ ท่วงทีองอาจ
กล้าหาญ ชื่อว่าค้ำแหงผดุงมาน หักท่ายเข้าไปถึงธานี
องค์พระนาคา ออกชิงไชย บรรลัยด้วยมือกระบี่ศรี มั่นให้
ไวยวิกอสุรี เป็นปิ่นมอลีประชากร แล้วพาพระรามขึ้นมา
ยังมหา มรกตสิงขร ตัวข้าพห็นวามร รีบรมาทูลขทมาลย์
เมื่อนั้น ทศเศียรผู้ปรีชาหาญ ฟังข่าวเร้าร้อนถึง

เพลิง กาล พระยามาร สลด กระทบใจ ความรัก ความเสีย คาย
 นั้น นึกหนา ชลนาคลอ เนตร หลังไหล ยิ่ง คิด ยิ่ง แค้น แส่น
 ซาลย์ สิ้นให้ ครอบงำ คร่ำ ถึง หลาน รัก อธิจา เสีย แรง ที่
 มีฤทธิ์ ทั้ง ความคิด ปรีชา แผลมหลัก หรือ มา แพ้ อ้าย ถึง
 ทลัถษณ์ เสีย คักก็ สุริย์วงศ์ พรหม มาร ทั้ง นี้ เพราะ พิภพ
 ทรชน บอก กล แอ่ อ้าย เกียรวิธาน จึง ลง ไป ไต่ ถึง ขาดาล
 ฆ่า หลาน ภูมัยชีวา นึ่งไว้ ซ้ำคัก จะ ชักไป จำ จะ ยกทัพใหญ่
 ออก เช่น ฆ่า จะ ไต่ ใคร เป็น จอมโยธา ออก หัก ที่ กล้าไฟรี
 ครึกโครม ภูใน พงษ์พันธุ์ เห็น แต่ ภูมกกรรัฐ ยักยี นื่อง ภู
 ผู้เรืองฤทธิ์ มีโมกษคักก็ เชี่ยวชาญ ทั้งได้ พรบรมพรหมเมศร
 ทรงเดช ปรีชา กล้าหาญ จะ ให้ เป็น จอมพลมาร ออก ไป
 รอนราญ บั๊จามิตร คิดแล้ว มีราชวาที สั่ง นาง อสุรี คน สนิท
 จงไปหา ภูมกกรรัฐ ผู้มีฤทธิ์ นื่อง ร่วมชีวิต ภูขึ้น มา
 บัด นั้น นาง กำเนิด ผู้มียศดา ก้ม เกล้ารับ ราชบัญชา
 ชลิตา แล้ว พา กัน ลงไป
 ครั้น ถึง ปราสาท ภูมกกรรัฐ อภิวันท์ นบ นัว ประนม ไหว้
 ทูลว่า พระจอมภพไคร ให้ ข้า มา เชิญ บทมลายี
 เมื่อ นั้น ภูมกกรรัฐ ฤทธิไกรใจหาญ ได้ แจ้ง แห่ง ราช
 โองการ ก็ชำระ สระ สนั่น ภาษา ทรง เครื่อง ประดับ สำหรับ

ศึก กุมภกรรฐ์

๓

องค์ อลงกต จักร์ส พระเวหา ลง จาก ปราสาท แก้ว แว่วฟ้า
เสด็จ มา กับ นาง กำพล

ครั้นถึง น้อมเศียร อภิवाท พระเชษฐา อวิชาธ วัธสรวค์
ท่ามกลาง สร้อยวงษ์ พงษ์พนธุ คอย ฟัง บัญชา อสุรี
เมื่อนั้น ท้าว วาพนาสุรย์กษี เห็น น้องรักมากนิยตี จึง
มี พระราชโองการ คินนี้ไมราพ สกตทัพ หลับ ลื่น ทั้ง พวก
ทวยหาญ จับได้ มนุษย์ สาธารณ อ้าย ลิง หดุมาน มัน ตามไป
ฆ่าไมราพ สิ้นชีวัน แล้ว พา เจ้า มัน ขึ้น มาได้ ข้าศึก อัก อัก
กำเริบใจ ไม่มีผู้ใด จะ ต่อกร ตัว เจ้า ผู้ ทรงคักตา ของอาจ
แกลัว กล้า ชาญ สมร จง ยก ทหาร ไป วาญรอน พัน ฟอน
ให้ สิ้นไพร

เมื่อนั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักษี ได้ ฟัง พระราช วาที
ชูลีกร ส่นอง พระบัญชา อัน มุล คีกร สงคราม ซึ่ง ลุกลาม เคียว
เข่นเข่นฆ่า เบ็น ต้น ท้วย นาง สีตา ที่ ไป ลัก พา มา ไว้ ไซ้
จะ ชิง สมบัติ พัสถาน ศฤงคาร ขวรวร นั้น หาไม่ พระองค์
พส่ง นางไป ให้ แก่ พระราม ผู้ สามี ก็ จะ สิ้น เลี้ยน คีกร ภัย
พาล ไม่ รำคาญ ไต่ เชื่อง บทศรี ทั้ง จะ ได้ เป็น มิตร ไม่ตรี
ต้อง ที่ ใน ทศรรมมา

เมื่อนั้น ทศเศียร สุรย์ วงษ์ ยักษา ได้ ฟัง สมเด็จพระอนุชา

อสุราก็ตรัสตอบไป เจ้าว่าเหมือนไม่รักพงษ์ พี่จะส่ง
 สัตถากระไรได้ น้องเราเป็นหญิงไปเล่นไพร ควรหรือมา
 ไล่รวี คักเท้า คักกร แล้วมีหน้า ข้าฆ่าสุริย์วงษ์ยักษ์ ทูตขร
 ตรีเศียร อสุรี ก็สิ้น ชีวิต ด้วยมือมัน แล้วใช้อ้ายลิง หนุมาน
 มาหัก ราม มิ่งไม้ ในสวนขวัญ ฆ่าหลานเจ้า ตายถึงพัน ทั้ง
 มันลง เผาเวียงไชย เมื่ออ้าย องค์มาสื่อสาร ข้างการเจรจา
 หยาบใหญ่ ฆ่าเสนาบรรลพ เจ็บใจเป็นพันพันทวี แล้ว
 ให้สุกรีพ มาหักฉัตร ก็หยาบ ฆ่าสาหัสต่อพี่ ไม่ขอเป็น
 มิตรไมตรี เร่งยกโยธาไปรอน ราม

เมื่อ นั้น กุมภกรรฐ์ ฤทธิไกรใจหาญ ได้ฟัง พระราช
 โองการ ขุนมาร สอนของพระบัญชา อันน้อง ของเรานี้หนักนัก
 ทรลักษณ์ เกี้ยวชายให้ชายหน้า ชั่วชาติกว่าหญิงทั้งโลกา
 แล้วกลับมาว่าเขาแต่ดี พระองค์เชื่อฟังคำมัน ให้เสียกรรม
 เสียศักดิ์เสียศรี สงครามจึงตามถึงบุรี เพราะ อี อัมปวิจัญไร
 อันสุกรีพ ของคต หนุมาน ตัวมัน ก็เป็นทหารใหญ่ รณรงค์
 สุกแต่จะเอาไชย เป็นบำเหน็จไว้กับกร ซึ่งจะให้ยกไป
 ต่อตี น้องนี้ไม่เห็นด้วยก่อน พระองค์ผู้ทรง ฤทธิรอน
 จงคิดผิดผ่อนให้ชอยกรรม

เมื่อ นั้น ทศเศียร สุริย์วงษ์รังสรรค์ ได้ฟังกริ้วโกรธถึง

ศึก กุมภกรรฐ์

๕

เพลิง ถัลบั๋ ขบ ฟัน กระเทียม ขาพา เหวย อ้าย อัยปรี ไม่มี อาย
กลัวตาย กระไร นักหนา ทั้ง เนื้อไต่กลืน พยัคฆา เหมือน กา
ตาแวว เห็น ชนุ ยังไม่ทัน เห็น ของไชย แต่ ไต่ข้าว คือก กิ ชด อยู่
เรซา ยก ตน ขอตัว ว่า ภูณิก นั้น ด้วย อันใด เสีย ชาติ ที่ เกิด
ร่วม กรรม จะ เจ็บ ร้อน ด้วย กัน กิ หาไม่ มึง ว่า ภู ชั่ว แล้ว
เร่งไป เข้า พวกไพร่ กับ น้อง ชาย จะ ไต่ครอง สมบัติ พัสถาน
เช่น เจ้า แก่ หมู่ มาร ทั้ง หลาย ตัว ภู ผู้ เทียว จะ สู้ ตาย มิ ให้
อาย แก่ หมู่ โลกา

เมื่อ นั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักยา ทกใจ เพียง สั้น ชีว
หยี หวี วันทา แล้ว ทูลไป ข้า ทัก ทาน นี้ ด้วย สุจริต จะ เกรง
บัจหมิตร นั้น หา ไม่ คิดว่า จะ ระวัง คับ ภัย มิ ให้ วรรณค์
รวี เมื่อว่า พระองค์ ไม่ เห็น ด้วย จะ สู้ ม้วย มิ ให้ เคือง
บทศรี ข้า จะ ยก โยธา ไป ต่อ ตี ตาม มี พระราชโองการ

เมื่อ นั้น ทศเคียร สุริยวงษ์ ใจหาญ พัง พระอนุชา ไชยชาญ
ทั้ง ไต่ วิชา ใน เมือง พ้า ความ โกรธ กิ หาย คลาย สั้น อสุรินทร
แสน โสมนิศา สวม สอด กอด องค์ พระน้อง บา ลูบ หลั่ง
ลูบ หน้า แล้ว ตรัสไป ทำไม กับ มนุษย์ วานร หรือ จะ รอ ต่อ กร
เจ้า ไต่ พ่อ จ เร่ง ยกทัพ ไชย ไปฆ่า เสีย ให้ สิ้น ไพร่ แล้ว
จึง มี พระราชบรรหาร สั่ง มโหตร มาร ยกยี่ น้อง ภู จะ ไป

รวี ค่อดีด้วย พวก พาลา พง จัก ทหาร ชาญ สมร เลือก
 ล้วน ฤทธิ รอน แกล้ว กล้า พร้อม ทั้ง เครื่อง สรรพ สัตรา โดย
 กระบวน มหาโยธี

บัด นั้น มโหธร มาร ยักนิ รับสั่ง ถวาย อัญชลี ออก
 มา จาก ที่ พระ โรง คัล

ทัพ หน้า จัก เขา มหา กาล ทวยหาญ เลือก ล้วน แข็ง ชัน
 ยี่สิบ เอ็ด กอง ครอบ ครัน จัก สรร เป็น สรรพ เสนา ธง เขียว ลำ คัญ
 ไว้ ช้าย ธง แดง สาม ชาย อยู่ เบื้อง ขวา แถว กลาง ธง ทอง
 รนา ให้ กูง สัตว์ ญา พระยา ยักนิ ไบก เข้า เบื้อง ช้าย ให้
 ช้าย ที่ ไบก เข้า ขวา ให้ ขวาคัก ถ้า ไบก ตรง พง เข้า ให้
 พร้อม ภัคตร หุ่น หัก ฟัน แทะ ให้ ย่อย ยับ ถ้า ไบก ออก ช้าย
 ให้ ช้าย ล่า ถ้า ไบก ออก ขวา ให้ ขวากลับ ถ้า ธง ไชย ไบก
 ถอย ให้ ถอย ทัพ กำหนด สรรพ ล้น ทุก ประการ

เมื่อ นั้น กุมภกรรฐ ฤทธิ ไกร ใจ หาญ ลา พระ เชษฐา
 ไชย ชาญ ชุน มาร เข้า ที่ สรง ชล

ให้ ไชย ท่อ แก้ว ประทุม ทอง เป็น ลอย ไป รย ปราย ทั้ง
 สาย ฝน กลิ่น กระหลบ อบ อบา เสาวคนธ์ หอม พุ่ม ปรุ่ง ปน
 สุมา มาลัย ทรง สอด สนับ เพลา เพราตา ภูษา แฉ่ง ยก กระหนก
 ก้าน ชาย แดง เครือ หงส์ อลงการ แก้ว ประพาฬ เกราะ เก้ง

ศึกกุ่มภรรยา

๗

เพชรพราย รัศมีกลองของศพรพาศ แสงตากเลื่อมสี
มณีฉาย พายุรักทองกรจำลักลาย ไก่มินนิลรายสลักกัน
แล้วทรงจำมรงค์เรือนครุฑ กรกุ่มศทาวุธซึ่งขึ้น งามสง่า
ทั้งท้าวเวสสุวรรณ จรจัดไปขึ้นพิไชยรถ

รถเขยราชรถทรง พิลึกล้ำกำกวมของกต เรือนแปรง
แฉ่งงอนอ่อนช้อย ขึ้นรถช่อทั้งบัลลังก์ทอง เทียมโตสองพัน
จำนาญศึก เรืองร่าหน้าผากแผ่นผยอง โลหิตันสันทักใน
ทำนอง ชัยคล่องรีบเร่งทั้งสมพัก พร้อมเครื่องอิทธิ
ชุมสาย ธงไชยเก้ายาวยปลายสัปดาห์ โยธาเบียดเสียดเบียดยัด
กวักแกว่งอาวุธทั้งแสงไฟ เสียงฆ้องกลองประโคมโครม
ครึก เสียงพลโห่ฮึกแผ่นดินไหว เร่งหมู่ม้ารถคชไกร
ออกจากพิไชยธานี

ครั้นถึงซึ่งสนามรบยทอ จึงให้หยุดจตุรงค์ยักย
ทั้งอยู่ริมเชิงศิรี คอยที่เข้าศึกจะยกมา
เมื่อเห็น พระสุริยวงษ์องค์นารายณ์นาคา เสด็จอยู่ยังหน้า
พลับพลา ท้าวพระยาพานรพร้อมกัน พอได้ยินสำเนียง
โห่ร้อง ก็ก่อกองสะเทือนเลื่อนลั่น จึงถามพิเภกกุ่มภรรยา
อันเสียงครื้นครั่นสนั่นไป จะเป็นทัพเจ้ากรุงลงกา ยกพลออก

๘

รามเกียรติ์

มาหรือไหน หรือจะเป็น สूरียวงษ์ องค์ใด ที่ในพระราชธานี

บัดนี้ พระยาพิเภกยักษ์ รับสั่งสมเด็จพระจักรี

อสูร ไซยยามสามทา แจ้งแล้ว น้อมเศียร อภิวาท ทูลพระ

ภูวนารถ นาถา อันทัพซึ่ง ยกออกมา ทรงนามชื่อว่า

กุมภกรรฐ์ เป็นพระยา มหาอุปราชา มีอำนาจฤทธิแรง แข็งขัน

เขมฐาของข้าร่วมกรรม อยู่ในสังกรรมมันหนัก ไม่เยือกเย็น

เทวาคิน ก็ย่อมรู้ อยู่สิ้นทั้งไตรจักร ชรอยเจ้าลงกา

พระยายักษ์ หักหาญให้ออกมาชิงไชย จนใจจึง ยกออกมา

ด้วยกลวิธอาชญาไม่ขัดได้ พระองค์ผู้ทรง ทัพไตร จงไว้

ชีวิต อสูร

เมื่อนี้ พระกฤษณ์ศรี เรืองศรี ได้ฟัง ก็คิดปราณี

จึงมีพระราชบัญชา ทูลก่อนพิเภก กุมภกรรฐ์ ซึ่งว่ากุมภกรรฐ์

ยักษ์ ตั้งอยู่ในทศธรมา มิได้เบียนโลกาให้เดือดร้อน

ไม่ควรที่เราจะสังหาร ชนมาร จงห้ามพี่ก่อน ให้ยกทัพ

กลับเข้าพระนคร แม้นอยู่ต่อกร จะบรรลือ ถ้าฟังถ้อยคำ

เราว่า สมบัติลงกา จะยกให้ ตัวท่าน จงเร่งรีบไป บอก

ให้แจ้งใจอสูร

บัดนี้ พระยาพิเภกยักษ์ รับสั่งสมเด็จพระจักรี

ถวายอัญชลี แล้วรีบมา

ศึก กุมภกรรฐ์

๔

ครั้นถึงซึ่งที่รณรงศ์ แลเห็นรต ทรงพระเชษฐา อยู่
ในท่ามกลางโยธา อสุราประหวั่นพรันใจ ความกลัวเพียง
สิ้นชีวิต ดำรงจิตรแล้วเดินเข้าไปใกล้ นิ่งลงตรงหน้ารตไชย
ยอกรกราบไหว้พระพี่ยา

เมื่อเห็น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักยอก เหลือบแลไปเห็น
อนชา โกรธา ขบเขี้ยวเคี้ยวฟัน จึงร้องว่าเหวอ อ้ายทรลักษณ์
ชั่วช้า อัยลักษณ์ ไม่นั่น ชรรมทา พี่น้อง ผิดกัน ไม่ช้า
พลันก็ จะกลับคืนที ถึงมาตร ถ้าองค์ พระเชษฐา โกรธา
ขับไล่ มึงหนี ญาติวงศ์ พงษาก็ยังมี เหตุใด อสุรี จึงไม่ไป
กลับมาเข้าช่วย ทรลักษณ์ ราม บอกร ความตื่น ลึกทั้ง ปวง ให้
จะ แกล้งฆ่า พงษ์พันธุ์ ให้บรรลัย มาหา กุโย อ้าย อัยยรี

เมื่อเห็น พระยาพิเภก ยักยอก ยอกร ถวายอัญชลี อสุรี
สนอง พระวาทา อันตัว ของข้านี้ พรวัก ภาทิที่ ต่อ องค์ พระ
เชษฐา ไซ้ จะ ตัก ขาต ญาติกา ความรัก วงษาทั้ง ชีวิต ข้า
จึง กราบทูล พระนารายณ์ ว่า พระพี่ร่วมสายโลหิต ทั้ง อยู่ใน
ธรรมทศพิช ไม่คิดเบียดเบียนโลกาชาตรี พระองค์ จึง ทรงพระเมตตา
ใช้ข้า มาทูล บทศรี ว่า ทศเคียร อสุรี ไปลัก พระลักษมี แจ่ม
จันทร์ อันเป็น อรรคเรศร ดวง สวาท จึง ตาม มา พิฆาฏ ให้
อาสัญ พระเชษฐา ลี ติง อยู่ในธรรม จะ มาพลอย ไม่นั่น ด้วย

อันใด จงอยู่ในสัจย์สุจริต ใครผิดก็ตามอชฌาสัย แม้น
เสร็จสงครามเมื่อใด จะให้ผ่านพิไชยลงกา

เมื่อนั้น กุมภกรรฐ์สิทธิศักดิ์ยักษา ได้ฟังถ้อยคำ
อนุชา คบมือสรวล ร่าแล้วตอบไป ทัวมึงเป็นไส้สงคราม
พระรามก็จะยกเมืองให้ ฝ่ายภูผาออกมาชิงไชย ก็ จะเข้า
ให้ราชาณี ลงกาเป็นสองเมืองหรือ ให้น้องแล้วจะรื้อให้พี่
ลงไท้แต่มีง้อฮัปรี ภูผามีไ้เชื้อฟุ้ง อันนารายณ์นั้น
สื้หัตถา ทรงตรีศทาจักรสังข์ ภูผาคเป็นชาคนบัลลังก์
เสกียังกระเฌียรสาคร นี่เป็นมนุษย์สองมือ ถือแต่หนู
ศิลาบิศร เทียวอยู่ในป่าพนาทร เขาพานรมาเป็นโยธา
แม้นจริงเหมือนมึงมายกขอ ก็ จะแจ้งในข้อปฤศนา คือ
ชีโยคหญิงโศกมารยา ช้างงาริชายทวชน ถ้าว่าเป็นองค์
พระจักรกฤษณ์ ก็ จะคิดแก้ไขไม่ขัดสน ทัวภูผามีฤทธิธรม
จะเลิกพลคืนเข้าไปธานี

เมื่อนั้น พระยาพิเภกยักษ์ จำข้อปฤศนาขสุริ ชูลิกร
แล้วรีบกลับมา

ครั้นถึงประนตบทของสุ ทูลองค์พระนารายณ์นาถา บัดนี้
กุมภกรรฐ์ขสุรา ไม่เชื่อว่าองค์พระอวตาร กล่าวเป็น
ปฤศนาสี่ข้อ ย่นย่อมิได้วิตถาร ให้เข้ามาทูลบทมาลย์

ก็แจ้ง การณ์ ตามคำ กุมภกัณท์

เมื่อ นั้น พระสุริยวงษ์องค์ นารายณ์รังสรรค์ ได้ฟัง ปฤศนา
กุมภกรรฐ์ ทรงธรรม์หนึ่ง นึก ตกใจไป เห็น เป็น ไหวหาว ทิศ ต่อ
จะ สม ข้อ ปฤศนา ก็หา ไม่ ให้ เวียน วน ลงน พระไทย ภูวไนย
จึง มี ปัญญา แก่ เหล่า ท้าว พระยาพานรินทร์ สิ้น ทิ้ง พิภพกษัตริย์
ทั่ว ทาน ผู้ มี ปัญญา ใคร จะ เห็น ว่า ประการใด

บัด นั้น เสนา วาหนรน้อยใหญ่ ต่างคน ต่างคิด พิเคราะห์ ไป
ใน ข้อ ปฤศนา อสุรี

ครั้น ว่า ไม่ เห็น อธิบาย ทัน ปลาย ปฤศนา ทั้ง สี่ จึง กราบ
ทูล องค์ พระจักรี ข้า นัซัด สหม พัน ปัญญา ลึก ลับ สุด ที่
จะ แก่ ไช ทร จิตร ทรใจ นัก หมา ขอ ให้ องค์คต ผู้ ปรึกษา
ออกไป เจริญ ทั่ว ขุนมาร ล้อ ลวง ไต่ ถาม โดย อูบาย ซึ่ง
เชิง ชัน แยก ค่าย ไหวหาว เห็น จะ ไม่ เสีย เกียรติ พระ ชวตาร
ยืน นาน ชั่ว พ้า ชาติ

เมื่อ นั้น พระภฤษณรักษ์ เรือง ศรี ฟัง คำ ทูล คอย เห็น
ชอบ ที่ ภูมิ จึง ตรัส กับ องค์คต อัน ซึ่ง ข้อ ความ ปฤศนา เรา
พิจารณา ทั้ง สี่ บท เห็น เป็น ไหวหาว เลี้ยว ตก กำหนด แต่ง ว่า
ประสา ใจ ที่ จะ ทั่ว ไป แก่ หมู่ ปราชญ์ อัน ชำญ ฉลาด นั้น
หา ไม่ ทั่ว ทาน ผู้ ปรึกษา ไว ทร รับ ออก ไป เจริญ กับ

กุมภกรรฐ์ ชุน มาร ให้ วิศวกร ใน ข้อ ฤๅษณา อย่าให้ มี ฐ
 มารยา ฟัง ดู จะ ว่า ประการ ไท

บัดนี้ หลาน อินทร์ ผู้ มี อัชฌาสัย ได้ ฟัง บัญชา พระ
 ภูวนัย ยิน ก็ ตั้ง ไ้ ไส้ พัด ขอบ กร ถวาย อภิวัต กราย ลง
 แทะ มา ท บงกช ท้าม กลาง เสนี มี ยศ กำหนด ตรี บัง แล้ว
 ออก มา

ครั้น ถึง หน้า ฉาน พระ สักร สำแดง ฤทธิ รอน แก้ว กล้า
 ถีบ ทยาน ผ่าน ชื่น เมฆา ทรง มา สมาร ภูมิ ไชย

แล เห็น กุมภกรรฐ์ ยั กษี ยืน รด มณี เป็น นายใหญ่ ชุน
 กระบี่ ก็ ทรง ลง ไป ที่ ใน ท้าม กลาง พลมาร

ผาต แผลง ฤทธิ รงศ์ อองอาจ ตั้ง พระ ยา สั ทราช ตัว หาญ
 ม้วน ทาง เป็น แท่น ของ การ สูง ตระหง่าน เทียม รด อสุรี

แล้ว กล่าว วาจา อัม สุนทร ทู ก่อน กุมภกรรฐ์ ยั กษี บั ทิน
 สมเด็จ พระ จักร ภูมิ ตรี สั ไ้ ให้ มา เเรา ด้วย ท่าน ผู้ สั ปบุรุษ
 ให้ สิ้น สุก ใน ข้อ ฤๅษณา พระ องค์ ผู้ ทรง ปรีชา ผ่าน พ้า
 ทราบ ถึง ทุก ประการ ซึ่ง พระ ดำริ หั ตวิ เห็น ว่า เป็น สำนวน
 ไหวหา ท่าน แกล้ง ประทิม จั ด้วย ปรีชาญาณ ก็ แจ้ง วิศวกร แต่
 ไทโยใจ ไม่ เป็น ภูมิ ฤๅษณา แท้ แก่ ผู้ จะ คิด แก่ ไช ข้อ
 ความ ของ ท่าน ประการ ไท จง ว่า ไป จะ เทียบ เปรียบ กัน

ศึก กุมภกรรฐ์

๑๓

เมื่อ นั้น น้องท้าว ทศเคียร รั้งสรวรค์ ไต่พัง หลานท้าว

เทวัญ ตบมือ เยี่ยม หยัน แล้ว คอย มา เหวย เหวย คุก่อน ของศก
มา เลี้ยว ลกเคลือบแฝงแต่งว่า เราใช้เด็กน้อยพาลา จะหลงด้วย
มารยาสิงไพร ที่ไหน เจ้าเอ็ง จะล่วงรู้ แต่ถามกูแล้ว จะบอกให้
อันเจ้า ลงกา กรงไกร นั้นได้แก่ ช่างงารี่ มารษา ธารรม
พันหนัก ไป ลอบ ลัก พาเมีย เขา หิน ฝ่าย องค์พระราม สามี
คือชี โลกชั่ว สามาญ เมียรัก ของ ตัวผู้เดียว ทั้งไว้ เปลา
เปลี่ยวในไพร สาธต์ ครั้น หาย เทียวหาไม่ พยพาน จนต้อง
รอน รานวุ่นไป หลึง โลกคือ สามนักขา ชั่วช้า ไม่มีที่
เปรียบได้ ไป เทียว เทียว ชาย ไม่อายใจ จนต้อง ทุกข์ภัย
พันทวี อัน ชาย ทรมนคนชั่ว คือตัว พิเภก ยักษ์ ไป เข้า
ด้วย พวก ไพร มี ไ้รู้ คุณ ญาติกา เ็ง จง เร่ง ไป บอก แก่
พระราม ตามใน ข้อความของ เราว่า แล้ว ให้เร่ง ยกโยธา
ออกมา สั้ประยุทธ์ รานวุ่น

เมื่อ นั้น ลูก พระยา พาลิชาตสมร ไต่พังน้องท้าว ยี่สิบกร
วานร สำรวล ไป มา ตบมือ ชี หน้า แล้ว ร้อง เย้ย ว่า เหวย
กุมภกรรฐ์ ยักขา อ้าง ขวต ว่า มีปัญญา ผูก เข็ม ปฤศนา
ประสาใจ แล้ว มา เกรงา ลบหลู่ ทั้งใคร หา รู้เท่าไม อัน
พระ หริวงษ์ทรงไชย มีพระไทย เมตตา ปราณี จึงใช้พิเภก ออก

มาว่า หวังประทานชีวา ยักยิ ยัง กลับ อหังกาพาที จะ ทำ
 ที่ ด้วย องค์ พระ สักกร สำหรับ จะ ถึง แก่ ความ ตาย เคียร
 จะ ขาด ทาก ภาย ด้วย แสง ศร ว่า แล้ว สำแดง ฤทธิรอน เคารพ
 อัมพร กลับ มา

ครั้น ถึง น้อม เคียร บังคม ขาท พระศรี ภูวนารถ นาคา
 ทูล ความ ตามได้ จำนรรจา ด้วย อสุรา แต่ เติม ที่ ตัว มัน กลับ
 ว่า ทำ ทาย หยาย คาย ต่อ เบื้อง มหศรี ให้ ยก โยธา ไป ต่อ ที่
 ชุน กระบี่ แจ่ง สิ้น ทุก ประการ

เมื่อ นั้น พระจักรี ผู้ ปรีชาหาญ ได้ พัง หลาน ท้าวมัฆวาน
 ผ่าน พ่า จึง มี บัญชา ทูล ก่อน พิเภา ปรีชา ไว ถิ่น ข้าย กุมภกรรฐ์
 ยักยา ว่า ตั้ง อยู่ ใน สัจจา จึง มี เมตตา แก่ มัน รัว กลับ เจริญ
 ทำ ทาย ถ้อย คำ หยาย คาย ด้วย โมหันธ์ ผล ที่ จะ ม้วย ชีวัน
 เรา จะ ยก พลซันต์ ไป รว

บัด นั้น พระยาพิเภก ยักยิ จึง ทูล สอน พระวาที ซึ่ง
 ภูมิ จะ ยก พลากร ออกไป ทำ การ ชิง ไชย ยัง ไม่ คู่ ควร พระ
 องค์ ก่อน ขอให้ พระยาพานร ลุก พระทินกร อัน คักคา ด้วย
 เบ็น น้อม พาสี ชาญ ฉกรรจ์ ฤทธิ นั้น เทียบ เทียม กับ เขมร
 ให้ ยก พลโยธา ออกไป เช่น ชำ รว

เมื่อ นั้น พระสุริย์ วัง องค์ นารายณ์ เรือง ศรี ได้ พัง พิเภก

ศึก กุมภกรรฐ์

๑๕

อสุรี เห็นชอบทั่วทุกประการ จึงมีพระราชบัญชา สั่ง
พระยา สุครีพ ใจหาญ จงยกนิกรไป รอน รวณ ต่อต้าน
ด้วย พระยา กุมภกรรฐ์ ถ้าเห็นกำลังมันหนักนัก จะหักมิได้
จงตั้งมั่น ทิวเรา จะออกไปโรมรัน สังหารชีวิต อสุรี ครั้น
แล้ว จึงมีบรรหาร สั่ง ชมภูพาล กระบี่ศรี จงจัดพลโยก
ให้ห้อง พาลี ฤทธิรอน

บัดนั้น สุครีพ ชมภูพาล ชาญสมร รับสั่งแล้ว ถวาย
สุลักร ทั้งสอง วานร ก็ออกมา

ฝ่าย ชมภูพาล ก็จัดพล ให้นิลนันท เป็นกองหน้า ปีกซ้าย
เกษร ทมาลา ปีกขวา วาหุ โลมฤทธิ เกียก กาย นั้น นิลปาสัน
กอง ชื่นเฮา นิลเกษิ ยกระบี่ศรี คือ สัตพลี กอง หลัง กระบี่
โคมุต พร้อมพรุ่งทั้ง หน้า พลับพลา โยธา ถ้วนสามสิบสมุท
แต่ละคน ล้วนมี ฤทธิรุตม์ กวักแกว่ง ขาวขลุคือ เปลวไฟ เป็น
เบญจเสนา สิบห้า กอง ต้อง ตาม กระบวนทัพใหญ่ เยียดยัด
ก็ถึง ค้างไป เตรียมไว้ คอย ลูบ พระทินกร

บัดนั้น พระยา สุครีพ ชาญสมร ครั้น พร้อมโยธา วานร
บพจรไป ชำระ อินทรี

อ่าองค์ทรงเครื่อง พิไชยยุทธ สนับ เพลา เครือครุฑ จำรัส

สั ญญา พันคำ เจริง นาคี ผ้า ทิพ รุจี สังฆาล วรณ สร้อย
 ส้อง เนาวรคัณฑ์ รุ่ง ร่วง ตาย ทิศ ทับ ทรวง ทวง กุ๊กัน พาหุรัต
 ทอง กร มังกร พัน มงกุฎ สุวรรณ วรรณ เจียก จอน ห้อย พวง
 มาลัย ดอกไม้ มาศ องอาจทั้ง พระยา ไกรสร จีบ พระขรรค์
 เพ็ชร ฤทธิรอน ไปยัง นิกร โยธา

ไต่ ฤกษ์ ให้ เลิก พล หาญ ไต่ สะท้าน ลั่น เลื่อน สะเทือน บ่า
 คลาย คิลี พยุหยาตร ยাত্রา ตรง มา สมนภูมิ ไชย

ครั้น ถึง ให้ หยุต นิกร โยธา วานร ห้อย ไฉน ตาม แถว
 แนว บ่า พนาลัย มั่น ไว้ ตู กำลึง อสุรี

เมื่อ นั้น พระยา กุมภกรรฐ รัช กษี แล ไป เห็น น้อง พาลี
 กริพล วานร ออก มา จึง พิณ พิศ พัง เล็ง ตู ทุก หมู่ โยธี กระบี่
 บ่า แล้ว คึก ถวิล จินตา อ้าย นี้ สามารถ อาจ ใจ ครั้น

ภู จะ เข้า ศัก หาญ เห็น จะ ทาน กำลึง มั่น ไม่ได้ จำ จะ กล่าว
 เป็น อุบาย ไป ลวง ให้ มั่น ดอย ฤทธิ ภายหลัง จึง เข้า ราว รอน
 ต่อ กร โหม จีบ กระบี่ ศรี เห็น จะ ไถ่ ง่าย สดวก ตี ไม่ ยาก แก่
 วัล พล โยธา กิด แล้ว กวัก แกว่ง อาวุธ สำ แวง ฤทธิ รุทม์
 แกล้ว กล้า ให้ ชับ รด แก้ว ดลง การ ตรง มา หน้า ทัพ วานร

ครั้น ถึง จึง ร้อง ประกาศ ไป เหตุ ไค สุครี พ ชาญ สมร พาลี
 เป็น พี่ ร่วม อูทร คุณ ทั้ง บิดร ก็ เหมือน กัน ไฉน จึง มิ ไต่ ก ตัญญู

ศึกกุมภกรรฐ์

๑๗

กลับเป็นศัตรูด้วยไม้นี้ชั้ คบกับลักษณะ ราม อาธรรมี่ หน้าพิ
ทัวนั้นให้มรณา ซึ่งเขาสมยัตติ พิสดาน คฤงคาร บรวาร ของ
เชษฐา ไม่กลัวเป็นกรรมเวรา ใครจะนับหน้าว่า ทิวคี่
เอ็ง ยกโยธาพลากร พวกพลวานร กระจี่ คีรี ออกมา จะต่อ
ฤทธิ ด้วยกูนี้หรือ อ้าย อาธรรมี่

เมื่อนี้ สุครีพ ฤทธิแรง แข็งขัน ได้ฟังจากกุมภกรรฐ์
ตอบมือสรวลสันต์แล้ว คอขไป เหวยเหวย กูก่อน อ้าย ทรดักษณ
จะรู้จัก เหตุผล ก็หาไม่ อันพระทรงครุฑวิไล ไวยกุล
มาเป็นพระ รามา หวังปราบ อสุรา สาธารณ ให้สิ้น พวก
พาลฤษยา อันพระยาพาลผู้คักคาก ไก่สาบาลแต่ทักคำบรรพ
ถ้าไม่ตรงต่อกูนี้ของ ให้ต้อง ครนารายน์รังสรรค์ ครั้งนี้
จึงมวยชวน ด้วยเสี้ยมสยั ธรรมี่ก็เข้าไป ไซ้กูไม่ตรง จะพ
ผลาญ ซึ่งสมยัตติพิสดานนี้หาไม่ เอ็งมาเก็บว่าด้วย อันไท
อ้ายชาติ จัญไร อับปรี่ ตัวยกพวกพลากร จะมาราญรอน
ยักนี้ ตักเอาเคียว เก้ามึงนี้ ไปถวาย บังที่พลับพลา

เมื่อนี้ กุมภกรรฐ์ สติหิตักก็ยักษา ได้ฟัง สุครีพเจรจา
โกรธา ขบเขี้ยวเคียวฟัน เหม่เหม่ตัก อ้ายเตี้ยรจนาณ อหังการ
กล่าวคำไม้นี้ชั้ อันกูกับมึงนี้ ไกลกัน ที่จะโรมรัน
ประจัญตี เห็นฤทธิของเอ็ง นี้น้อย นึก ทั้งพยัคฆ์กับพระยา

ราชสีห์ ออกสู่แก่งหมูโยธี เป็นไม่วู้ที่ จะ ชิงไชย อัน ตันรัง
ในทวีปอุดร แม่นเืองไป ถอนเอา มาได้ จึง จะ เห็น ว่า มี
ฤทธิไกร หาไม่มิ่งอย่า อหังกา

เมื่อ นั้น ลูก พระอาทิตย์ ฤทธิกล้า ไม่ทัน รู้ กลักรอ
ว่า เหวย กุมภกรรฐ์ อสุรี อัน ตัว ของ เือง เป็น นื่อง ร่วม ท้อง
ทศกัณฐ์ ยักยิ แต่ พี่ มิ่ง ยัง แพ้ ฤทธิ แก่ ภูมุนี ศักดา เมื่อ
ครั้ง ให้ ยก อิศร์ แก้ว เือง ลืม ไป แล้ว หรือ ยักยิ แต่ พระเมรุ
เอนซุก ลง มา ก็ ยัง ว่า ยกได้ ว่องไว สาอะไร กับ รัง ใน อุดร
ภู จะ ถอน เอา มา ไม่ ได้ ว่า แล้ว กวัก แกว่ง พระ ขรรค์ ไชย
เหาะ ไป ด้วย กำลัง ฤทธิ

ลัด หิว มีอ เตียว เร่ว รีบ ถึง ทวีป อุดร เกลิม ศรี ลง ยัง
พ่าง พัน บัณพิ ไกล ที่ กาล จันทน์ บรพต เห็น ตัน รัง ใหญ่
ไพศาล สูง ตระหง่าน แทบ เทียม ลม กรรท ยิน ตี ดัง ไต้ โสฬศ
ก็ รีบ ขจร เข้า ไป

เจ้า ยัน บ่า ยัน มีอ กระซาก สะเทือน ราก ดิน ลั่น ห้วน ไหว
โยก คุก ด้วย กำลัง ว่องไว ก็ ถอน ขึ้น ได้ ถึง จินดา

ขุน กระบี่ กวัก แกว่ง สำแดง ฤทธิ ทศทิศ ครัน ครัน ถึง พะผ่า
ถีบ ทายา ผ่าน ชัน ยัง เมฆา กลับ มา ไม่ทัน นาที

ครัน ถึง จึง ร้อง ประกาศ ทำ อำนาจ ทั้ง พระยา ราชสีห์

ศึก กุมภกรรฐ์

๑๙

เหวย กุมภกรรฐ์ อสุรี นี่ต้นอะไร จง บอก มา

เมื่อ นั้น น้อง ท้าว ทศเคียรรักษา เห็น วานร ห้อย ถิ่น ถิ่น
กายา อสุรา มิ ไ้ ให้ หยุต พัก กวัก แกว่ง คทา ฤทธิรงค์
อาของ รวด เร็ว ทั้ง พัก จัก ไน ทก รด ทรง พระยา ยักษ์
เข้าไล่ ไหม หัก รานูรอน

หวด ช้าย บ้าย ขวา อุด ตลุต ด้วย กำไล ฤทธิรงค์ ทั้ง ไกรสร
รบ ชิด คัด พัน ประจัญกร ที่ ต้อง วานร หลาย ที่

เมื่อ นั้น ลูก พระทินกร เรืองศรี รับ รอง บ้องกัน ประจัญ
ขุน กระบี่ โล่ รุก ขุน มา

แล้ว หวด ด้วย ต้น พระยารัง เสียง ทั้ง ทั้ง หึง พ้าผ่า ลูก
พระยา กุมภกรรฐ์ อสุรา พก ยา หัก ยับ ไปด้วย

เมื่อ นั้น น้อง ท้าว ทศเคียร ชาญ สุมร หมา ย เขม้น เข่น
ฆ่า วานร ตลุม ขอน ดา โดม ไรมัน

ที่ ด้วย คทา วรารูช สุกรี พ ซาน ชุต เท หั้น จับ หิน
รักแร้ กุมภกรรฐ์ ก็ เล็ก พล ชน เข้า ลง กา

บัด นั้น ฝ่าย พล วานร ถิ่น หน้า ครั้น เห็น สุกรี พ ผู้ คัก ตา
เสีย ที่ พระยา กุมภกรรฐ์ อสุรี มั่น จับ เอา ไป ต่าง ตระ หนง
ตกใจ ตัว ลั่น จะ หัก หาดู ชิง ไว้ ก็ ไม่ ทน ทัพ นั้น ก็ พ่าย
กระพ่าย ไป

ครั้นถึง พลับ พลา อลงกรณ วามรผู้มี อชฌาสัย ก็คลาน
เข้าไปเฝ้า พระภาวนา บังคมไหว้ แล้วทูล กิจา บัดนี้ สุครีพ
ฤทธิชนก เสียกล กุมภกัณฑ์รักษา มัน จับ ได้พา ไปลงกา
ตัวข้า จะ แก่ ก็ ไม่ทัน

เมื่อ นั้น พระศรี ภูวนารถ รั้งสรวค์ ฟังข่าว เร่าร้อน ถึง
เพลิง กัลป์ ทรง ขวมน้ำ ฟัง คึง คึก เป็นไฉน นื่อง พระยา พาล
สงคราม ครั้น ทนง จิตร ให้เสีย ที่พาลา บั้จามิตร ทศทิศจะเย้ย
โยไฟ คึก แล้วมี ราชโองการ สั่ง ศรี หนุมาน ทหารใหญ่
ตัวทำ เร่งรีบไป ชิงไชย แก่ เขาสุครีพ มา

บัดนั้น ลูก พระพาย ฤทธิแรง แข่งกล้า ก้ม เถลไถ้ บาราช
บัญชา ชลีลา แล้วรีบออกไป

ทำ อำนาจ ผาด แผลง สำแดง ฤทธิ ทศทิศ เลื่อนลิ้น ห้วน ไหว
ถีบทยาน ผ่านฟ้า ด้วย ว่องไว เร่งรีบ มาใน อัมพร

แล เห็น พระยา กุมภกรรฐ์ หันไป ลูก พระสุริย์ ถิ่น ชาลยสมร
ใกล้ถึง ประตูป ระนคร วามร ก็ โหม เข้าโจมตี

ถีบ ด้วยเท้า ซ้าย ข่ายขวา หักดาบ ขบ คอ ยักษ์ สุครีพ
พลัด จาก อสุรี สอง กระบี่ ก็ ช่วย รอน รานู

เมื่อ นั้น กุมภกรรฐ์ ฤทธิ ไกร ใจหาญ ไม่ทันรู้ ตัวจะตำน
ทวน ชุนมาร เสีย ที่เสียใจ ผู้เดียว ครอบครอง บั้คง จะต่อ หักถัด

ศึก กุมภกรรฐ์

๒๑

วานร ก็ไม่ ไ้ หวด ช้าย บ้าย ขวาว วนไป จนใจ จำเป็น วาวิ
เมื่อ นั้น สุนทรีย พหลุมา น กระบี่ ศรี เข้า กลั้ม รุมกัน คลุกคลี
ต่าง ทน ต่าง ตี อสุรา ส่วน ลูก พระพาย ไชยชาณู ทยาน เข้า
กัด หู ช้าย ขวาว สุนทรีย ผู้มี ศักกา เข้า กัด นาสา กุมภกรรฐ์
เมื่อ นั้น น้อง ท้าว ทศเศียร รังสรรค์ จะ ต่อ ตี ชิง ไชย
ก็ ไม่ ทน วิ่ง ถลัน เข้า ใน ทวาร

เมื่อ นั้น สอง กระบี่ ฤทธิ ไกร ใจ กล้า เห็น ยักษ์ หิน เข้า
ใน ลงกา ก็ พา กัน เหาะ มา ท้วย ฤทธิ

ครั้น ถึง จึง ถวาย อภิवाท พระศรี ภูวนารถ เรือง ศรี
ทูล แดง แจ้ง ความ ตาม คติ ซึ่ง ไ้ วาวิ กุมภกรรฐ์

เมื่อ นั้น พระหริวงษ์ องค์ นารายณ์ รังสรรค์ ไ้ ฟัง กริ้ว
โกรธ ทั้ง เพลิง ภัย บั ผาด เสียง สนั่น ทั้ง พลับพลา เหวย เหวย
ลูก พระอาทิตย์ เสียด แร้ง มี ฤทธิ แกล้ว กล้า ไฉน ไม่ พิจารณา
หลง ท้วย อสุรา อูบาย กล อัน การ สงคราม แต่ เพียง นี้ ไ้ ที่
ลัก ลับ สับ สัน ไ้ เสีย ที่ แทบ จะ เสีย ชนม์ นี้ หาก พหลุมา น
ไป ทน หา ไม่ จะ ลั่น ชีวิต ท้วย บั จา มิตร โมหันธ์ อสุ
แก่ หมู่ กุมภกรรฐ์ ไ้ มั่น ก้าว เรบ ทน ใจ เสีย ที่ เป็น จอมโยธา
รักษา ตัว เอง ก็ ไม่ ไ้ จะ ไ้ ไร มา ฟัน ไ้ ขรรลย์ หาก ทำ
ชอบ ไ้ แค่ เดิม ที่

บัดนี้ พระยา สุริยวงศ์ พระยาศรี ความกลัวเพียง สิ้นชีวิต
จึงสนอง วาที พระทรงฤทธิ ซึ่ง ขำทำการ ด้วย ประมาท ให้ชาย
เขื่อง ขาต นั้น โทษผิด ควร ที่ ถึง สิ้น ชีวิต หาก พระจักรกฤษณ์
เมตตา พระคุณ ล้ำ ลอย ทั่ว ไตร จะ เปรียบ สิ่งใด ก็ มากกว่า
ขอเอา พระเชษฐา ปลูก เกล้า เกษา วาหน

เมื่อ นั้น พระจักรกฤษณ์ ฤทธิรงค์ พระทรงศร ได้ ฟัง ลูก
พระทินกร ภูธร ยิ้ม พราย สบายใจ จึง ตรัส ชม กำแหง หดุนาน
ควร ท่าน ที่ เข่น ทหาร ใหญ่ ว่า แล้ว เสก วิชา ไคล เข้า ใน
สุวรรณ พลัฒา

เมื่อ นั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักษ์ ภูเขา กุมภกชา เวทนา
กายา ชอก ขำ ไม่ สม ประที ยิ่ง คิด ยิ่ง แค้น แล่น เทวศ ชลเนตร
อาบ ภาตร ยักษ์ เค้น พลัง ทาง คิจะ รวี่ อสุรี ก็ รีย ชื่น มา

ครั้น ถึง น้อม เคียร อภิวัต เทย ขาต สมเด็จ พระเชษฐา
ให้ ออก สู แก่ หมู อสุรา ทั้ง ว่า จะ ม้วย ชีวิต

เมื่อ นั้น ทศเคียร สุริยวงษ์ รั้ง สวรรค์ เห็นน้อง ทำวเจ็บปวด
จำยลย์ กุมภกชา ตระหนก ตกใจ จึง มี พระราชบัญชา เจ้า
ผู้ ฤทธิ ฆ่า แผ่นดิน ไหว ออกไป รณรงค์ ด้วย พวก ภัย เหตุใด
จึง เป็น ดัง นั้น

เมื่อ นั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักษ์ ได้ ฟัง พระราช วาที

ศึก กุมภกรรฐ์

๒๓

อสุรี สมอง พระบัญชา ทัว ข้าย ยก พวก พลากร ไป รานู รอน
กับ อ้าย ลิง ข้ำ จีบ ไ้ สตรี พ หีบ มา ไกล ถึง ทวารธานี
มี วานร หึ่งใจ หาญ ชื่อ ว่า หนุมาน กระบี่ ศรี มั่น คึด ตาม
มา ทันทิ เข้า โหม ตี ชิง เอา สุกรี พไป ทัว น้อง ผู้ เดียว ไม่ ทันทิ
จะ ต้าน ต่อ รอสู้ ก็ ไม่ ไ้ เสีย ที ดัง เสีย ชีวิต ลัย น้อย ใจ
เป็น พัน พรพณา

เมื่อนั้น ทศเคียร สุริยวงษ์ ยักยา สวม สอด คอก ของ ค้อน ขา
แก้ว ตา ของ พ็อย่า เสีย ใจ ขรรคมดา เกิด มา เป็น บุรุษ สุก แด่
ปัญญา เป็น ไฉน อัน การ คึก เสีย ที และ มี ไชย มิ ไ้ แด่
องค์ พระน้อง รัก ทัว เจ้า ก็ ทรง อาณู ภาพ ปราบ ไ้ ทัว ไป
ทั้ง ไตร จักร อัน คึก เพียง นี้ ไม่ หนัก หนัก จง คึด หัก เอา ไชย
แก่ ไฟรี ให้ เป็น เกียรติ ไป ภาย หน้า ทราบ สิ้น ดิน พ้า วาณี
จะ ละ ห้อย น้อย ใจ ไป ไ้ มี เจ้า พี เร่ง คึด ไป ตอบ กร

เมื่อนั้น กุมภกรรฐ์ อุปราชา ชาญ สมร พัง พระ เชษฐา
ฤทธิ รอน ทรัส สอน ก็ คึด มา นะ ใจ จึง ทูล ว่า มนุญ กับ ลิง ข้ำ
น้อง จะ ล้าง ชีวิต เสีย ให้ ไ้ แต่ ว่า จะ ลา พระ องค์ ไป เอา
หอก ไชย ใน ชัน พรหม มาร ชื่อ โมกข ศักดิ์ วราวุธ ฤทธิ รุทม์ ทั้ง แสง
สุริย ลาน แล้ว จึง จะ กลับ ไป รอน รานู สัง หาร หมู วาณี

เมื่อนั้น ท้าวยี่สิบกร ยักยี้ ได้ฟัง นื่อง ท้าว กล่าว ว่าที่
 ยินดีทั้งได้ ไสพศ ลูบ หลัง แล้ว มี สุนทร เจ้า ผู้ฤทธิรอน ทั้ง
 จักรกรรต อัน มนุษย์ วานร ที่คึกคก จะ มัวข หมก ด้วย มีอุณา
 เมื่อนั้น กุมภกรรฐ์ สุริยวงษ์ ยักย้า บังคม ก้มเกล้า ชูลลา
 ออก มา จาก ท้อง พระโรงไชย

แล้ว จึง ผาต แผลง สำแดงฤทธิ ทศทิศ กับ ปะนาท หวาดไหว
 ถีบ ทยาน ผ่านฟ้า ด้วย ว่องไว เหาะไป โดยทาง อัมพร

ถึง ชั้น พรหมมาศสถาน ชุน มาร มีใจ ไมสรว บังคม
 บาท องค์ ท้าว แปรกร ทูล ด้วย สุนทร วาจา บัณฑิต ลงภา นัศเรศ
 เกิด เหตุ รณรงค์ เช่น ฆ่า จะ ขอโมกชศักดิ์ อัน คักกา ไป ต่อ
 ฤทธา ด้วยไฟรี

เมื่อนั้น องค์ บรม พรหมเมศร์ เรืองศรี ได้ฟัง กุมภกรรฐ์
 พาที จึง มีบัญชา ตรัสไป อัน ซึ่ง หอกแก้ว โมกชศักดิ์ ปลาด
 นักฤคิต สงสัย ว่าดี ไม่มี เท้า ของโย เหตุใด จึง เป็น สนิมมา
 เอ็ง สิ ทรงธรรม์ ทศพิช ประมาท จิตร สิ่งใด กระมัง หนา จึง
 เฝื่อนให้ เทพ สาครา ปราบกฎ วิปริต ไปทั้ง นี้

เมื่อนั้น กุมภกรรฐ์ สุริยวงษ์ ยักยี้ ได้ฟัง เทวราช วาที
 อสุรี ก็ ทูล สอน ไป ตัว ข้า นี้ ตั้ง อยู่ ใน ธรรม์ จะมี คม
 ไมค์นัศ ก็ หาไม่ ทศภักตร์ ก่อ เหตุ เกาทัณฑ์ ไป ลัก องค์ นาง

ศึกกฤตกรรฐ

๒๕

สาคา อิน เป็นเมีย ของ พระราม แล้ว เขา มา ตาม เคี้ยว ฆ่า ครั้น
ห้ามให้ที่ ก็ โกรธา จึง ต้อง รบ ราไฟรี ท้าย เป็น เขมร
ก็ สด คึก เขา ชีวิต สมอง คุณ พี่ ขอ พระ เป็น เจ้า จง ปรานี
เย็น ที่ ฟัง แก่ ข้า กฤตกรรฐ

เมื่อ นั้น ท้าว อัญญาพรหม รั้ง สวรรค์ ได้ ฟัง ว่า กฤตกรรฐ
จึง มี บัญชา ตอบ ไป อัน ทศเคียร ชุมมาร สาธารณ ชั่ว ช้า
หยายใหญ่ เบียด เบียน เทวา สุราลัย หน้า ใจ กำ เหว อหังกา
ว่า แล้ว องค์ ท้าว จิตร์ภักตร์ ก็ หยิบ โมกขคักก็ ให้ ยักษา ตัว เอง
อย่า เสีย สัตยา ตาม วงษ์ พรหมานิบัติ

เมื่อ นั้น กฤตกรรฐ สุริย์วงษ์ ยักษี รับ เอา หอก แก้ว มณี
อสุรี ถวาย บังคม คัด ลา องค์ บรม พรหมินทร์ สำ แกลง เทช
ฟ้า ดิน ไหว ห้วน ออก จาก วิมาน แก้ว แพรว พรณ กฤตกรรฐ
ก็ เหาะ กลับ มา

ครั้น ถึง ลง กา นัคเรศ น้อง ท้าว สิบเกษ ยักษา จึง มี
พระราชา บัญชา สั่ง ฤทธิ กาสุร ชุมมาร จง ไป ตั้ง โรง พิธี
กว้าง ขวาง ขาวรี ไฟศาล ซึ่ง พระเมรุ ไกล ฝั่ง ชลธาร ให้ ไผ่ ฟาร
ท้าย แกลง พราย พรณ

บัด นั้น จึง ฤทธิ กาสุร ตัว ขยัน รับ สั่ง พระยา กฤตกรรฐ
ถวาย บังคม คัด แล้ว ออก มา

จึง กะเกณฑ์ ตามที่ พนักงาน ทุก หมวก หม่มมาร ช้าย ขวา
พา กัน ออก ทาก ภารา บ่าย หน้าไป พระเมรุ ศรี
ครั้น ถึง ฟาก ผัง สี ทันตร จึง สั่ง นิกร ยักษ์ ให้ ตั้ง โรง
ราช พิธี ยัง ที่ ริม ผัง ชลธาร

บัด นั้น ฝ่าย หมู โยธา ทวยหาญ ไ้ ฟัง นาย สังข์ ถนถน
จับ การ พร้อม กัน ทุก หมวก กอง

ปลูก เป็น โรง ราช พิธี อลงกต ยาวรี สิบ เก้า หีอง หลังคา
หิน ตาค แดง แยก ทอง น้อฟ้า กุ๊กอง อลงการ จัตุรมุขงาม เม่น พิมาณ
สวรรค์ หน้า บัน กัง เทพ เลขา เพดาน แดง ประดับ ด้วย ทารา
ห้อย พวงบุษยามาลย์ รายีร์ ราชวัตร นักร เขมยวงค์ ทิวธง เรียง
ราย ปลาย ไสว ล้อม แผ่น ศิลา อ้าไฟ ที่ ลับ หอก ไชย อสุรี

เมื่อ นั้น พระยา กุมภกรรฐ ยักษ์ สดั่ง เห็น แขน แก้ว มณี
ในที่ ท่าม กลาง เสนา จึง มี พระราชบรรหาร ครัสต์สั่ง มหา กาล
ยักษ์ จ เตรียม รด แก้ว แว่ว ฟ้า กับ หมู โยธา พลาก
จะ ไป ตั้ง กิจ พิธี ยัง ที่ พระเมรุ สิงขร ลับ โลก ชคัก ฤทธิรอน
ล้าง มนุษย์ วานร ให้ วาย ปราด

บัด นั้น มหา กาล ฤทธิ ไกร ใจหาญ ก้ม เกล้า รับ สั่ง
พระยามาร ก็ วิ่ง ถนถน ออกไป

เกณฑ์ มาร เป็น หมู พยุหยาตร โดย กระบวน ประพาศ

ศึกกฤตกรรณ

๒๓

ข้าใหญ่ ห้าพันล้วน พวกองไชย แห่ไป เชื้อง หน้าพระยามาร
กอง ขวาคอย บ้อง ล้วนถือปืน แปรฟัน เลือก ฟัน ทหาร หาญ
กอง ซ้าย ถือ ศร แผ่น ทยาน แปร ฟัน คอย ฆ่า ญายุ งามิตร กอง
หลัง ถือ หนู กำ ซาย โล่ กิ่ง หอก คาย กระบี่ กฤต เตรียม ทั้ง
รถทอง ขวาลิต เสรี ตาม ปกาสิค อสุรา
 เมื่อ นั้น กฤตกรรณ สุริยวงษ์ ยักขา ครั้น รุ่ง ร้าง สว่าง เวลา
เสด็จ มา เข้า ที่ สรง ชล

ชำระ สระ สนาบ สำราญ กาย สรุ่ย แก้ว ไพรย ปราย ทั้ง
สายฝน ทรง สุกนธรรค เสาวคนธ์ ประย ษณ ทิพมาศ สุมาลย์
สนับ เพลาราย พลอย เครือ แอ่ง ภูษา ซาย แครง กระหนก ก้าน
ชายไหว ชาย แครง อลงการ ทรง มหา สังวาล ทับทิม พราย ทับ
ทรวงสร้อย สนั่น ส้อง แก้ว คาย ทิศ เพ็ชร แพรว ฉาน ฉาย พาหุรัต
ทอง กร จำลัก ลาย จำรงค์ พลอย ราย กรรเจือก จอน ห้อย
พวง มาลัย ดอกไม้ ทัก ชัด พระขรรค์ เพ็ชร ประพิศ จีบ
พระแสง โมกข์ศักดิ์ ฤทธิรอน กราย กรไป ขึ้น พิไชย รด
 รถ เขย ราชรถ นิล โกมิน กง มาศ มรกด ทรง งาม
สามงอน อ่อน ชด ขึ้น ลด ช่อ ลอย ล้วน พลอย เพ็ชร แก้ว
กระหนาบ กาย กระหนก นก กราย บัว หงาย บังเงา กระจิง เก็จ
บัลลังก์ บุลลวค ผอวก เมศ แสง เจริญ ส่อง ตรึง เมฆา ชุน รด

ชัยรีบโศกนอง ลอยทาง เดือนทอง เวหา เครื่องสูง ค่ายสูง
 ทายกา แสงระยับ สายระย้าจามร เสียงฆ้องฆ้องฆาน ประสาน
 แตร คู่แห่เคียงไถ่ของ สลอน เยี่ยมข้าม ยอดเขา บุคอร
 ผาค รพัน เจ็ด สมุทไป

ครั้นถึงโรงราชพิธี เชิง พระเมรุศิริ เขาใหญ่ จึงสั่ง
 เสนาผู้ร่วมใจ ให้เกณฑ์กันตระเวนตรวจตรา ทิวทั้งทางบก
 ทางน้ำ ทั้งกองประจำรักษา เผ่าหนอนอย่าให้มีมา ที่ใน
 มหาสารคาม แล้วเสด็จยุบยาตร องอาจถึง พระยาไกรสร
 ลงจากรถแก้ว ขลงกรณี บทหาร เข้าโรงพิธี

จึงจตุรปูเทียบบูชา ไพรยปราย มาลาเจ็ดสี เอาเลือก
 โคถึกมฤค จักใส่บัตร พลีพลีกรรม เสร็จแล้ว ยกกร เหนือเกษ
 ไหว้บรมพรหมเมศร์ รังสรรค์ บริกรรมพระเวท ครบพิธี ลับ
 โมกษศักดิ์อันฤทธิ

เมื่อนั้น พระสุริยวงษ์ องค์ นารายณ์เรื่องศรี ครั้นแสงทอง
 ส่องฟ้าอาทวิ ขึ้นจากแท่นที่ไฉยา ชำระพระองค์ สรง พระภักตร์
 แล้วชวนพระลักษณ ชนิษฐา เสด็จ ยุบยาตร คลาศ คลา ออก
 หมู่เสนา พลาก

ลค องค์ ลงเหนือแท่นแก้ว อันเพริศแพรว จารัส ประภัส
 พร้อมหมู่ทหาร อุทิศอรณ ภูธร ครัสตามนิมิตไป อันภูมิภรรษ

ศึกกฤตมถรรพ

๒๔

ยักษา เวลาวันหนึ่งเป็นไฉน จึงไม่บอกพลพลไกร ออกมา
ชิงไชยราวี

บัดนั้น พระยาพิเภก ยักษิ ได้ฟังพระราชวาทิ ชูลีกร
สนองพระบัญชา อันซึ่งพระยาภิรมย์ ไม่ยกพลขึ้น
มาเช่นเก่า ไปลับโมกษศักดิ์อันศักดิ์ตา ยังมหาเมรุมาศบรรพต
แม่นสระจสีคมเมื่อใด จะเรื่องฤทธิไกรถึงไฟกรรต ปรายไป
ไต่ถึงโสฬศ ทวทั้งทิศทิศไม่ต้านทาน

เมื่อ นั้น พระจักรี ผู้ประชาหาญ ได้ฟังพิเภกแจ้งการ
จึงมีบรรหารตามไป อันซึ่งอาวุธของขุนยักษิ เรื่องฤทธิ
สิทธิ์ศักดิ์ แผ่นดินไหว เรา จะคิดอ่านประการใด อย่าให้
ทำได้ทั้งจินดา

บัดนั้น พระยาพิเภก ยักษิ กับเกล้าสนองพระบัญชา
ว่าภิรมย์ ขุนมาร ตัวเพื่อนนั้น แล่นสอาดนัก รักแต่ยศ
กลืนที่หอมหวาน ขบรวมลบล้างสุคนธาร เป็นนิกาลทุกวันไป
ทุกสิ่งสารพันเนาheimin แม่นเห็นรากต้นไม้ทนได้ ขอให้
วายุบุตร วุฒิไกร องค์ผู้ไวปัญญา นิมิตรเป็นกาจิกสุหัช
เนา ลอยเข้าให้ใกล้ยักษิ ลับหอกไม่ได้ทั้งจินดา น้าที่
จะเสียพิณ

เมื่อ นั้น พระภฤชฌรักษ์ เรืองศรี ได้ฟังพิเภก อสุรี จึง

มีพระราชโองการ ตรัสสั่ง องค์ต วายบุตร ท่านผู้ฤทธิวิรุ
 กล่าหาญ จงไปล้างพิษ ชุมมาร ด้วย ปริชาชาญของ วาน
 บัคนั้น องค์ต หนองมานชาญสมร กัม เกล้ารับ สั่งพร
 สักร ลา แล้ว ยทพร ออกมา

ต่าง ตน สำแดง แผลง ฤทธิ์ เสียง สนั่น ครรชิต ทุกทิศ
 ถีย ทยาน ผ่าน ชันยัง เมฆมา บ่ายหน้าไป พระเมรุ ศรี
 ครั้น ถึง จึง เห็น ชุมมาร อ่านหอกรโมกษศักดิ์ เมืองศรี อ
 ในโรง ราชพิธี ใกล้ ทิริมฝั่ง สี่ ทิศร สอง นาย ก็ ลงจากอากาศ
 ของอาจทั้ง พระยา ไกร สร ต่าง ตน สำแดง ฤทธิรอน วา
 นิมิต ภาย

หนองมาน นั้น เปน สุนัข ตาย พอง เนื้อกลิ่น อาย เหม็น กลั
 องค์ต นั้น กลาย เปน กา จับ จิก ลอย มา ใน วารี

เมื่อ นั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักษิ ลับหอกรอยู่ในพิธี อสุ
 แลไป ใน ลากร เห็น สุนัข เนื้อ ลอย มา วน อยู่ มี หมูแม่หลง วิ
 คอมว่อน กาจิก เหม็น ตระหลบ อบซจร หมู หนอง คลาน คลั
 ทั้ง ภาย แต่ เห็น ก็ ให้ อาเจียน คลื่น เคียน เวียน ภาควั ยักษ
 ลับหอกรไม้ ไต่กิ่ง จินตา ก็ ลุก มา ยัง รถมณี

แล้ว มี พระราชบรรหาร ให้ เลิก พล มาร ยักษิ จากเชิง
 พระเมรุ ศรี วิบ เข้า อาณิ ลงกา

ศึกกฤมภกรรฐ์

๓๑

บัดนั้น องค์คตพณฺธุมาณหาญกล้า ครั้นเห็นกฤมภกรรฐ์
อสุรา เลิกพลโยธา พลากร สอง กระจับปี่ มีฤทธิ์รณ ต่าง
ทน ชื่นชมสไมสร ก็กลับ กลาย ภาษา เป็น วาจร ขึ้น ทากสาคร
สมุททัย

สอง นาย สำเริง กำลังหาญ สุชาธาร กับปนาท หวาคไหว
ถีบ ทยาน ผ่าน พ้า ค่าย ว่องไว ตรงไป สวรรณ พลับพลา

ครั้นถึง น้อมเศียร บังคมทูล นเรศวร ปิ่นภพนาถา ข้า
ไปล้าง กิจวิทยา อสุรา นั้น เสี้ย พิธี

เมื่อนั้น พระจักรพรรดิ แก้ว เรืองศรี ได้ฟัง สอง ทหาร
ถิณทิด จึง มีบัญชา ตรัสไป มิเสี้ย ที่เข็น วงษ์ เทเวศร์ ฤทธิ์
เดชปรีชา ไม่หา ได้ ทั้ง ความคิควิทยา ที่ ว่องไว ไซ้ ไหน
สำเร็จ ทั้ง จินดา พงทอง เตชะ อาณภาพ ปราย ไป ใน ทศทิศา
ตรัส แล้ว ก็ เสก ียาตรา เข้า ห้อง ไลยา ลงกรณ

เมื่อนั้น ฝ่าย กฤมภกรรฐ์ ชาญ สมร ครั้น ถึง ลงภา
พระนคร ขจร เข้า เฝ้า อสุรี

จึง น้อมเศียร เกล้า บังคม บาท พระเชษฐา ธิราช ยักยิ
ทูล ความตาม ทั้ง พิธี ถ้วน ถี่ เสรี สิ้น แต่ เติม มา

เมื่อนั้น ท้าว วาพมหาสุร ยักยิ ได้ฟัง พระราช อนุชา

อสุรา สลกร กระทบใจ หนึ่ง ชิ่ง คลั่ง รำพึง คึก ร้อน จิตร ณะผ่า
 คังเพลิงไหม้ แล้ว มี วาจา ตอบไป อัน พระสมุทใหญ่ สิ้นทศ
 พันวิสัยไกล เขตม มนุษย์ เป็นที่ ฤๅชงค์ สโมสรม ลเลียดกว่า
 หน้าใน สาคกร บ่ ห่อน จะมี มลทิน ถึง แวง ยุง ตก ก็ไม่คง
 จะ พมลง ที่ใน กระแสสินธุ์ สุนัข ตาย ลอย มาใน วาริน กากิน
 บินจับ จิก มา ชรอย อ้าย พิเภก พรชน บอก กล แ่พวก
 กระบี่ป่า มาล้าง พิธี่ สาคกร ถึง เสีย วิทยาอย่าเสียใจ อัน
 โมกขศักดิ์ ของ เจ้านี้ สามภพ ชาติ ไม่ต่อได้ รุ่ง ชื่น พ ยก
 ออกไป ฆ่าเสียให้สิ้น พวกพาล

เมื่อ นั้น พระยาภุมภกร รุ่ง ใจหาญ พัง พระเชษฐา
 บัญชา การ ขุนมาร สหอง พระวาท อัน ความ แก่น ของ นอง
 นี เหลือ แค้น แ่น่หอก ร้อน ใจ ถึงไฟ ถึง ตาย ไม่ เสีย คาย ชีวิต
 ข้า นี้ จะ แก่ มี อมิต ทูล แล้ว ถวาย บังคมลา พระเชษฐา ชีวราช
 รังสรรค์ เสก ย์ ย่าง เยื้อง จรวิธ มา ปราสาท สวรรณ รุ่ง
 ครั้น ถึง จึง มี บรรหาร ตั้ง ฤทธิการ ยักย จง เตรียม ผล
 โยช พรุ่ง นี้ จะ ออกไป จึง ไชย
 บัณฑิต ฤทธิการ เสนา ผู้ใหญ่ รับ สั่ง บังคม แล้ว ออกไป
 ทอดใน พระโรง รัตนา

จัด หมู่ ทหาร ชำนาญ ยุทธ ถือ ปืน คาย ชุก เป็น ทัพ หน้า

คึกกุ่มภกรรฐ์

๓๓

กองขึ้น ถือ คาย คีลา ลำ ลัน ภาย เรียว แรง เกียกกายลำพอง
 คนอง คึก หัว ฮัก ถือ หนู ชัก แล่ง กอง หลวง ล้วน ชัก คาย แทะ
 มือ ถือ ทวน แทะ ถ้วน ทน ยกระบัตร์ ล้วน ถือ หอกใหญ่ นาย
 หมอต ตรวจไฟพร่ ฤลาผล กอง หนูน เลือก ล้วน คง ทน ถือ ง้าว
 คำน จะ ราวณรอน กอง หลั่ง มือ ถือ อาวุธ สำ แทะ ฤทธิรุม
 คัง ไกรสร เตรียม ทั้ง รด ทรง อลงกรณ์ คอบ เส็ก จบ ทจร อสุรา
 เมื่อ หนี กุ่มภกรรฐ์ สร้อย ยักษ์ ฤษา ครัน รุ่ง สางสว่าง เวลา
 เส็ก มา สระสง วาริน

สหาย แก้ว ไพรย ปราย ทั้ง สายฝน ทรง สุนัข เฟื่อง พุ้ง
 จรุง กลิ่น สนิบ เพลา เชิง รูป ภาคิน ญา เครือกินรีรำ สอดใส่
 สมอง องค์ อย่าง น้อย เกราะ พลอย มรกต เขียว ขำ รัต ออก ล้วน
 บุศราคำ ประจำ ยาม เคียง คั่น กัด ทวง สร้อย ส่น สักวา
 ส่อง แก้ว คาย ทิศ เพ็ชร แพรว รุ่ง ร่วง เฟื่อง ห้อย พลอย ประทับ
 ทัย ทรวง พาหุรัต แก้วดวง ทองกร สอดใส่ อามรงค์ เหนวรัตน์
 กรรเจียก แก้ว จารัส ประภาศร์ จีบ โมกชศักดิ์ ฤทธิรอน บทจร
 มา ชิน รด ทรง

รด เขย รด คึก เจ็ดงอน พรรฤกงาม ระหง กำ แก้ว สลับ
 ประทับ กอง กุ่มวง ประทับ ทับ ทิม พราย บัลลังก์ ราย รูป สิ่ง
 สลับ ครุฑ กร บุค นาค หิว เนิต ฉาย เทพนม ประนม นิ้ว เรียง ราย

จักรมุขงามคล้อยพิมาณ รัตน์ เทียมโตสองพันตัวคอง สารดี
 ชัยคล่อง ปีนหยัก รวดเร็วทั้งหิ้งลมพัด มยุรฉัตร กว้าง
 สูง เรียงวัน ปีกอง ช้อง ขานประสาธเสียง สำเียงพลไต่
 เลื่อนลับ ผงคณิศรคลุ้มข่มควัน รับเร่งพลชัยออกมา
 ครั้นถึงสมรภูมิไชย จึงให้หยุดพลไกร ช้ายขวา ตั้งเป็น

กระบวนครุฑา อยู่ทีชายบ่าพมหาร

เมื่อเห็น พระรามสรีระงษ์ทรงศร ไสยาศน์ เหนือ อาศน์
 ชลงกรณ ภูธรคำริศศิริไกร จิระไมราพชนย์กษ มาลอบ
 ลักลอบกบฏไค้ แม้ผู้อื่นก็ระสับชีวิตรัย อยู่ทีต่ำใต้บาตาล
 แต่หึงครึกไปไม่ไสยา จนแสงทองส่องฟ้าฉาย ฉาน พระพาย
 ชายพิศรำแพนพาน สุมา มาลย์ หอมกลิ่น ระคนกัน หมู่วิศ
 เว่าร้องถวายเสียง สำเียง ช้อง กลอง ก้อง สกัม คาวเคื่อน
 เลื่อนลับ สักตฤณชาติ สุริยัน เข้มม ยอดก ขรรพคา

จึงชำระ สระสงทรงเครื่อง อร่าม เรือง คัง เทพเลขา
 พระกรจับศรอันศักดิ์กา เสก้ามา ออกหน้าพลับพลาไชย

พร้อมทหาร ทั้งสอง นิคเรศ น้อมเกษยขอกรบังคมไหว้
 เกลื่อนกลาดทาชเฝ้าพระภูวไนย ทั้ง คาว ล้อม แซ่ไขใน อัมพร
 พอไต่บิน สำเียง กึกก้อง สะเทือนท้อง มรกต สิงขร ผงคณิศ
 บกบังทินกร ภูธร จึงมีพระบัญชา ทูก่อน พิเภาภกุมภันท์

อันเสียงเลือน ล้น สิ้น บ่า จะ เป็นทัพ กัมภกรรฐ์ ยก มา หรือ
ว่า อสุรตนใด

บัด นั้น พิเภกผู้มี วิชาสาสย ได้ พังปัญจอาวุธ ไนย บังคม
ไหว้ ส่นอง พระวาทิ อันทัพ ที่ยกออกมา คือ พระยา กัมภกรรฐ์
ยักษ์ ทรงโมกษศักดิ์ อัน ฤทธิ วัน นี้ เห็น มี กำลัง นึก

เมื่อ นั้น พระรามสรีร์ ยวงษ์ ทวงจักร ได้ พังน่องท้าวทศกัณฐ์
ว่า ทัพ ชุนยักษ์ ที่ยก มา มี กำลัง ด้วยเทพอาวุธ ทั้งเรื่องฤทธิรตม์
เกล้า กล้า จึง มี พระราชบัญชา ตามพระยาพิเภก สรีร์ ครึ่งนี้
ยัง เห็น ผู้ใด จะ ต่อกร ชิงไชย ด้วยยักษ์ จึง จะ ไม่ เสียด ท่วงที
แก่ อ้าย สรีร์ อาชรมณ์

บัด นั้น พิเภก ไหวว ตัวขยับ รับสั่ง พระองค์ ทรงสุบรรณ
บังคม คล ส่นอง พระวาทา อัน ท้าว พระยา พานร เห็น ไม่
ต้านทานกร ยักขา ขอให้ พระศรี อรุณา ไป ต่อ ฤทธา ด้วย
ขุนมาร

เมื่อ นั้น พระจักรกฤษณ์ ลือฤทธิ ทุกทิศ้าน ได้ พัง พิเภก
ไหววจารย์ ผ่านฟ้า ขึ้น ชมยินดี จึง ว่า ตูก่อน เจ้า ลักษณ์
น้อง รัก ผู้ร่วมชีวิต พี่ จง ยกพล ไปรี ไป ต่อ ตี ทัพ กำลัง อสุรา

เมื่อ นั้น น้อง พระหริรักษ์ นาคา น้อม เคียงกราบลง กับ ขาพา
แล้ว ส่นอง บัญชา ด้วย ยินดี ทว่า น้อง ขอ ร้อง ส่นอง ขาพา พระ

เซษฐา อริราช เรืองศรี สู้ตายไม่เสียดายชีวิ มีให้ เคืองชูลี
พระ ทรงฤทธิ

เมื่อ นั้น พระภุชพงษ์ องค์ นารายณ์ จักรกฤษณ์ พัง พระ
อนุชา ร่วมชีวิต ทั้ง สุรามาฤทธะ โลมาทา ครัสต์ ลึง ลูก พระ
สุริย์ฉาย ให้ ตรวจเตรียมทวยหาญซ้ายขวา ไป ด้วย พระศรี
อนุชา เช่น ฆ่า อริราช ใฝ่

บัด นั้น พระยา สุครีพ กระบี่ ศรี รั้ง สมเด็จพระจักรี
ถวาย ชัญชูลี แล้ว ออก มา

จิต เอา สุรการ ชาญยุทธ คุมพล แจก สมุท เป็น กอง หน้า
แยก กาย เกสร ทมาลา คุมโยธา ถ้วน สิบ สมุท ไป กอง หลวง
นั้น พล สิบห้า สมุท เลือก ล้วน ฤทธิรุตม์ แผ่นดิน ไหว ยกระบี่
โคมทุ วุฒิกไร คุมไพร สิบ สมุท วาหน กอง หลัง มหัทธิน
พลชั้นนี้ แจก สมุท ชาญสมร กวัก แกว่ง อาวุธ สำหรับกร ทั้ง จะ
ซัด เขา ฟัน แผ่นดิน ต่าง ตน ลำพอง คนอง คือก เรือง ร่า นหาญอีก
ด้วย กิณ สั้น เตรียม ทั้ง รด แก้ว โกลน กระบี่น คอย เสก ยাত্রา

เมื่อ นั้น พระลักษมณ์ สุริย์วงษ์ นาดา ลา องค์ สมเด็จพระ
จักรา เสก มา ที่ สรวง ชลธาร

ให้ ไซ ท่อ แก้ว ประทุม ทอง เป็น ลออง เฟื่อง พุ้ง หอมหวาน
สุคนธา ประทุม พิพสุมาลย์ สนิบ เพลา เคี้ยว ก้าน สุบรรณบิน

คัมภีร์ภุมภกรรฐ

๓๗

อุษา พันธุ์เขียวชา ทองชา เจริญรูป ภูษงค์ สิ้น ชาย แกร่ง
 ข้อเครือกนิริน ชายไหว ลายนิล หน้าระยับ ห้อยหน้า ตาซุน
 เข้มขลิบ ผ้าทิพ ทาคคิต เลื่อมสลัป สมององค์เกราะแก้วแวววิบ
 คาคบหน้ เหน่งบาน พับ ประทับ เพ็ชร สร้อยสน สั้ววาล กู้กันทอง
 ทับทรวง แสงจรัส ตรีจไตรจ พาหุรัต ร่ายพลอยลอย เม็ด
 ทองกร ช้อนเจ็ก เส้นทอง สวมใส่ ชฎามหา กฐิน ห้อยอุบะ
 ประทับ กลิ่นส่ง นีพระเหตต์ จักเรียบ ข้ามวงค์ ครันเสด็จ
 ทรงศรี ศรีธิดา

พริ้งพริ้วมผล พลพฤษณี พวกกระบิน บังคมกัมเกษา
 ขยายยก พยุพมาตราชยาตรา ทั้งสุธา จะพลิกคว่ำท่าลาย

รถเขย รถทรง กำกง วงเวียน วิเชียร ฉาย บุษบกบัลลังก์
 แก้วแพรวพราว งอนระหง องค์ชาย ปลายปลิว เทียมเทพอาชา
 พลาทก เพียงจะ ผลผืนผของ ล่องลิ่ว เกณฑ์แห่ แตรสังข์ตั้ง
 คารัว องค์ทิว ทานตะวัน กรรภิรม พลพันธุ์ ปั่นแดง แสงซ้ายขวา
 เสือป่าแมวมอง กองซุ่ม กึกก้อง กลองฉณะ ประเปิงคุ่ม เสียง
 ลระเทษ สุ่มทุมพุ่มพวง วามร นัยแสง แผ่นเนินผา เขี้ยยยศิลา
 ลุยกแหวก แหกเป็นผิง ไม้ไผ่ ลูกล้มระทมลง เร่งรัคจิดรงค์ตรงไป
 ครีมีถึงที่รบ พย กองทัพ โกฎีสัน แผ่นผิมขอสงไชย
 หยุคพวกพล รบสงขไว้ จอคูเมือง ชิงไชยไพร

เมื่อ นั้น กุมภกรรฐ์ สัทธิดักข์ ยักษ์ ขึ้น เข้มแข็ง เห็นมนุษย์
 นาย กระบี่ ท่วงทีงาม พร้อมละม่อม ละไม จึงให้เคลื่อน ราช
 รถทรง มา ยืน ตรง ภาศตราแล้ว ปราเสี ท่าน ชื่อ ลักษณ หรือ
 รามนามใด ยังอาใจ จะมาราวี

เมื่อ นั้น พระลักษณ ทรง สวัสดิ์ วัคมี จึง ทอบ กุมภกรรฐ์
 ไปทันที เรา นาม พระลักษณ คักกา เช่น นอง พระหวิรวงศ์
 นารายณ์ จะ มา ปราย ราว ราว ฤษยา ท่าน หรือ คือ องค์ เจ้าลงกา
 ที่ ไป ลัก นาง สีดา มา ไว้

เมื่อ นั้น กุมภกรรฐ์ ยักษ์ อาชฌาสัย พัง พระลักษณ ทัก
 ถามความใน ให้อาบใจ จำเป็น เจริญ เรา หรือ ชื่อ พระยา
 กุมภกรรฐ์ ทรงธรรม ทศพิศ ไม้ อิงดา ซึ่ง ท่านว่า ทศภักตร์ ลัก สีดา
 ไย มิ ชำ พ้น กัน เมื่อวันลัก แกล้ง ยกทัพ มา ประชิด ดิคนคร ให้
 เตือน ร้อนไฟร่ ฟ้า อาณาจักร เรา จึง ต้อง ยก พล พล ยักษ์ มา
 ปราย ปราม รามลักษณ กับ สิงไฟ ไ้ เห็น ท่าน รูปร่าง อย่าง สัตวิ
 แม่น สู้ สู้ มอ ยักษ์ จะ ตักยบ จึง ขึ้น เข้า พลับ พลา พนาลัย บอก
 ให้ เขมร มา ราวี เรา จะ คอย สังหาร ผลาญ ชีวิต ท้วย ฤทธิ
 โมกขศักดิ์ ยักษ์ ช่วย ห้าม ปราม ตาม เมตตา ปรานี อย่า ชำ ที่
 ถอยทัพ กลับไป

เมื่อ นั้น พระลักษณ วัคมี ศรีใส จึง ทอบ คำ ขุนมาร ชาญ

ศึกกฤตกรรฐ์

๓๔

ไชย ท่านว่าไม่เห็น กลาง ทาง ขรรค์ ถ้า ทศกัณฐ์ ลัก นาง
ไป ต่อหน้า จะไต่ผลาญชีวาให้ อาสัจญ์ มี ลอย เล่น ลับหลัง ทั้งนั้น
จึง คึก พัน รบ ฟุ้ง ถึง กรุงไกร ซึ่ง ตัว ท่าน หาญ อีก นึก ประมาท
เค็ยร จะ ซาก กลิ้ง อยู่ หา รู้ ไม่ จะ ให้ พระเชษฐา ออก มา ไบ แต่ เรา
ใช้ กับ ท่าน จะ ราว วน ดึง องค์ เจ้า สงภา ออก มา ด้วย ก็ จะ
ม้วย ชีวิต เพราะ ฤทธิ ศร อัน ยัณญ์ ตรี เค็ยร หก กร กับ ทูต ขร
น้อง ชาย ตาย เพราะ ใคร

เมื่อ นั้น กฤตกรรฐ์ เค็ยร ชัก อัสมา สัย กระ ทียบ ขา ท
กราก เกรียว ตรี สไป เหม่ มนุษย์ นี ใจ ทนง นึก จะ ชำ เสิ้ย ให้
ตาย วาย ชีวิต เขา โลหิต เส่น หอก โมกษ ศักดิ์ แล้ว ร้อง สั่ง
พล พล ยัณญ์ เร่ง ตี ทัพ ขัย พระ ลักษณณ์ ขยา ชำ การ

บัด นั้น โยธากอง หน้า ใจ หาญ กัม เกล้า รับ สั่ง พระ ยามาร
ทนาย เข้า ตี ทัพ วานร

ฟุ้ง ชัก อาวุธ เป็น ห่าฝน ต่าง ตน ต่าง บึง ธนุ ศร ให้ สนั่น
ลั่น พ้า คิน คอน ฟัน ฟอน อุก ตลุก วุ่น ไบ

บัด นั้น ฝ่าย พล วานร น้อย ไหญ่ รบ รับ สั ประยท รชิง ไชย
ว่องไว ถา โถม โถม ตี ตีน ถีบ ข่าก กัด พัน ละ วณ คึก พัน กับ หมู
ยัณญ์ เป็น เหว่ เหว่ รบ รุก ตลุก คลึ ท่อย ที่ ไม่ ละ ลก กร

บัดนั้น ฝ่ายโยธา มาร ชาญ สมาร ชัย กัน หนน เหนือ เข้า
ราญรอน ไล่ ทิวา นร อลวน

กลอก กลับ จับ กัน หลายท่า ต่างก็ ต่าง ชำ สับสน ท่อย
ที่มี ฤทธิ แรง รณ ต่างหาญ ต่าง ทน เข้า รวี

บัดนั้น จึง หมู่โยธา กระมี ศรี หลบ หลีก กว่ง ไว ใน ที่
โถม เข้า รวี พลมาร

หัว ชาค ตีน ชาค คายดา ด้วย กำลัง ฤทธา กล้าหาญ อสุรา
แตก ย่น ไม่ ทน ทาน วิ่ง พล่าม ไม่ รอค ต่อ ตี

บัดนั้น จึง ครีพลำ ยักษ์ ทั้ง ฤทธิกา สุร อสุรี อีก พัททาวี
กุมภันฑ์ เห็น พลแตก พ่าย กระทยมา ต่าง คน โกรธา ตัว สิ้น
กวัดแกว่ง ขาวรุช ทังไฟ กล้วย" เข้าไล่ โจม รัน วานร

สาม นาย แยก กัน ประจัญ ตี ท่วง ที่ ของ อาจ คง ไกรสร หวค
ซ้าย ข่าย ขวา ฤทธิรอน คลุม ขอน กลาง หมู่ กระมี ไฟ

บัดนั้น สุรเสน สุรการ น้อยใหญ่ ทั้ง นิล ชันธิ์ ชาญ ไชย
เห็น สาม ยักษ์ ไต่ รุก ขุม มา กริ้ว ไกรธ พิโรทังไฟ ฟอม ลำ แวง
ฤทธิรอน แก้ว กล้า ขบ เขียว เคียว ฟัน สนั่น ฟ้า โถม เข้า
รับ หน้า อสุรี

สุรเสน เพลิน โผน โหน จับ กับ ครีพลำ ยักษ์ สุรการ ผู้ ชาญ
ฤทธิ จับ พัททาวี ขุนมาร ถิ่น นิล ชันธิ์ ผู้ ตักดา รั้ง ฤทธิกา สุร

ศึกกฤตมถรรพ

๔๑

ใจศานต์ หก นายโรมรันประจัญบาน ท่อกร รอนราญไม่ถกกัน
บัดนั้น ทั้งสาม อสุรา แข่ง ชัน ฉาโถมโรมรุกรบฏกัน
ตีประจัญกับสาม นาน

ต่าง แทะ ต่าง ฟัน ต่าง จับ กลอก กลับ ด้วย กำลัง ชาญสมร
ท่อยที่ท่อย มีฤทธิ์รอน ท่อกร คอบ แทนกันไปมา

บัดนั้น สาม กระบี่ ฤทธิ์ไกรใจกล้า รัชต์ดล่บ่บ่ของอสุรา
โถมเข้าเช่นฆ่าราวี

สาม นาย จับสาม ชุมมาร ด้วย กำลังหาญ กระบี่ศรี ฟาด
ลง กับ ฟัน ปรดพี อสุรี สุก สิ้น ชีว

เมื่อนั้น กฤตมถรรพ ลีลิตศักดิ์กษัตริย์ เห็นสามทหารมรณา
โกรธา ตั้ง ไฟ บรรลัยกลัษี กวัก แวง โมกชศักดิ์กระเทียบาท
ร้อง ทวาด เสียง ดัง ฟ่ำ ลั่น ให้ ชัย รด แก้ว แพรว พรรณ เข้าไล่
บุฏขึ้นวาน

เมื่อนั้น องค์ พระอนุชา ชาญสมร ครั้น เห็น นื่อง ทำว
ยี่สิบ กร เข้า มา ราญ รอน ราวี จึง ชัก ศร สำนว ขึ้น ฟาด สาย
มุง หมาย จะ ล้าง ยักยี่ หล่อง น้ำ ด้วย กำลังฤทธิ์ นื่อง พระจักรี
ก็ แผลงไป

เสียง สนั่น ครั้น ครั้น อากาศ พสุธา ภัย นาท ทวาด ไหว
ต้อง นาย สวรรดิ บรรลัย รด ไชยหัก ยับ แผลง ลาญ

เมื่อนั้น กุมภกรรฐ์ ฤทธิไกร ใจหาญ ตก ลง กับ พัน
 สุธาธาร ชุมมาร กริ้วโกรธ พิโรธ นักรบ เช่น เขียว เคียว พัน
 สนั่นฟ้า กร ขวา กวัก แกว่ง โมกขศักดิ์ โลด โผน โชน ค่าย
 กำลัง ยักยัก เข้า จับ รด พระลักษมณ์ ทันที

เมื่อนั้น พระอนุชาธิราช เรืองศรี เห็น พระยาคุมภกรรฐ์
 อสุรี ทำที ของเรา หึงกา กวัก แกว่ง พระแสง ศร ทรง หวด
 ลง ต้อง กาย ยักยัก โชน จาก รด แก้ว แว่วฟ้า แผ่น ชื่นเหยียบข่า
 กุมภกรรฐ์ ต่าง ตี ต่าง แทะ ต่าง รับ กลอก กลับ รวด เร็ว ทั้ง
 จักร ฝน สองหาญ ต่อ กล้า โรมัน จับ กัน ผลัด เปลี่ยน ใน ที่

เมื่อนั้น พระยาคุมภกรรฐ์ ยักยัก รับรอง บังคับ ประจัญต์
 อสุรี แผ่น โผน โชน มา เท้าหนึ่งเหยียบเข้า พระลักษมณ์ มือ ไข
 โมกขศักดิ์ คม กล้า หมาย เขม้น จะ ล้าง ชีวาทัน เวียน เปลี่ยน
 ทำ พัน ละวัน

เมื่อนั้น พระลักษมณ์ สร้อยวงษ์ รังสรรค์ ประทะระกร
 กุมภกรรฐ์ บุก บันดา โถม โหม ตี

หวด ด้วย พระแสง ศร ทรง ต้อง องค์ กุมภกรรฐ์ ยักยัก เสี่ยง
 ทั้ง ฟ้า ฟาด แสน ทวี อสุรี ชวน ไป ด้วย ฤทธา

เมื่อนั้น กุมภกรรฐ์ สร้อยวงษ์ ยักยัก เจ็บ เข้า ไปทั่วทั้ง กายา
 ทั้ง ว่า จะ ม้วย ชีวัน แล้ว ก็ ภิภามะ จะ เขา ไชย ด้วย กำลัง ใจ

ศึกกฤตมถก

๔๓

ไม่หวั่น บอกรเห็นอเกล้านังคมคัล กฤตมถก ร่าย เวท อัน
เพร็ด พราย

เสร็จแล้ว เข้า ลูบ ลง ทนที เจ็บทั่ว อินทรีย์ ก็ เสื่อม หาย
กวัค แกว่ง หอก แก้ว พรณราย หมาย มุ่ง แล้ว พุ่ง ตรงไป
ต้อง องค์ พระลักษณ สุริยวงษ์ จะ ทำรงกายไว้ ก็ไม่ได้ ล้ม
ลง กลาง สมร ภูมฺ์ไชย ไม่เป็น สติ สมประที

บัด นั้น พระยาสุกรี พระยาศรี เห็น น้องสมเด็จ พระจักรี
ต้อง หอก อสุรี พาลา ตระหนก ตกใจ เป็น สุก คึก ทั้ง ชีวิต
จะ ม้วย สวรรค์ วัง เข้า รับ องค์ พระอนุชา ลูก พระสุริยา
ก็ โคก

บัด นั้น องค์คต หลงมาน กรบี่ ศรี ทั้ง สิบ แปด มงกุฎ เส็น
โกรธ คือ อักคิ บรรลัษ ภาล ขบ เขียว เคียว ฟัน กระตืบขาท ทำ
อำนาจ ทั่ว กำลั งหาญ ต่าง คน โลก โผน โชน ทยาน เข้า ตี
พล มาร วุ่นไป

หัวขาด ตัวขาด ตายคา อสุราตายยับไม่หวั่นได้ แต่ องค์คต
หลงมาน ชาญไชย ถา โถม โถม ได้ กฤตมถก

สอง นายโรมรัน พันแทง ทั่ว กำลั ง ฤทธิ์แรง แข็งขัน
ถีบ กัด ขบ ต่อย พิณ ละ วีน บุก ยัน รบ รุกค ลุกค ลี

เมื่อ นั้น พระยา กฤตมถก บัณเฑาะ ผู้ เทียว สุก ที่ จะ ราวี

ท่อกีกับสองวานร จำเป็นรั้งรองบ้องกัน พนสุริยันลับ

เหลียมสังขร ให้เลิกโยธาพลากร คืบเข้าพระนครลงกา

ครั้นถึงพระนิเวศน์วังสถาน อันโอฬารทั้งทวาทิงษา

เสด็จขึ้นไปเฝ้าพระพี่ยา ในมหาปราสาทบุรี

เมื่อนั้น ทศเคียรสุริย์วงศ์ยักษ์ เสด็จเห็นอแทนแก้วมณี

อสุรีแลเห็นน้องรัก จึงมีพระราชบัญชา เจ้าผู้วงศ์พรหมา

สถิตศักดิ์ ซึ่งยกพลพลยักษ์ ไปหักทัพมณเฑียรกับสิงไพร

เหตุใดเจ้าจึงเลิกทัพ ต่อสุริยาเลียวลับเหลียมไคล สงคราม

เสียทีหรือมิใช่ พึงใจคอยองค์อนุชา

เมื่อนั้น พระยาภุมภกรรฐ์ยักษ์ ก้มเกล้ากราบลงกับบาท

อสุราสนของพระวาที ซึ่งน้องยกพลออกไป จึงไชยด้วยมณเฑียร

กระบี่ศรี ข้าศึกชุกหาญราวี่ สามารถต่อตีติดพัน ไก่ที่

น้องฟุ้งโมกษศักดิ์ ต้องออกพระลักษมณ์อาสาญ พอสั้นแสงสี

วิวิรรณ จึงเลิกพลขันธ์กลับมา

เมื่อนั้น ท้าวราพนาสุรย์ยักษ์ ได้ฟังยนิคปริศา ทั้งได้

ฟากฟ้าสุราลัย คบมือทั้งยี่สิบมือ เสียงสนั่นบันลือ

หวาดไหว สิบปากสำรวจสำราญใจ ไปสวมกอดองค์

พระน้องรัก ควรที่เข่นย่นลงกา ควอชคองคองรยา

อาณาจักร สิบศรีสุริย์วงศ์พงษ์ยักษ์ เป็นหลักทวีปกรุงมาร

ศึกกฤตกรรฐ

๔๕

อัน หมู่พาลาขั้จามิตร จะ สิ้นชีวิตสังขาร จะ ปรากฏ พระยศ
ยืนนาน ไพร่ฟ้า จะ สรรพาทิทั้งธานี

เมื่อ นั้น พระยา กฤตกรรฐ บัณฑิต ได้ พัง พระราชวาที
มีความ ยินดีปริศนา จึง น้อมเศียรเกล้า บังคม ลา พระบรม
เชษฐา กรายกร บรมยาตร คลาศคลา เสด็จมา ปราสาท
อลงกรณ์

บัด นั้น พระยา กระบี่ ทวยหาญชาญสมร เห็น กฤตกรรฐ
ฤทธิรอน เล็กพล นิกร กลับไป พอ คำ ย่ำ แสง สุริยัน จะ คืบ
ตามโรมรัน ก็ไม่ได้ ร้อนจิตร ตั้ง ต้อง พิชไฟ จนใจ ภัพา
กัน กลับมา

ต่างคน ต่าง เข้า ประคอง องค์ พระลักษมณ์ สุริยวงษ์ นาดา
ผล ชักโมกษศักดิ์ อสุรา ไม่เคลื่อนคลา ออก จากอินทรีย์ สุก
ฤทธิ์ สุกคิณ จะ แก้วไข ชลนัยน์ ขาญ ภักตร์ กระบี่ ศรี ต่างคน
ต่าง แสนโคกี้ อึง มีรัก น้อม พระสีก

บัด นั้น พระยา สุครีพ ชาญสมร ครั้น เห็น โมกษศักดิ์
ฤทธิรอน ไม่หลุดถอน จาก องค์ พระอนุชา โคก้าป้อมว่า
จะ วายชนม์ กวัก เรือกนิลนันท เข้ามาหา ท่านจง ไป ทูล
พระจักรา ให้ผ่านฟ้า ทราบ เชื้อง บทมาลย์

บัด นั้น นิลนันท ฤทธิไกรใจหาญ ได้ พัง สุครีพ บัญชาการ

ก็วิ่ง สันดาน ออก มา

ครั้นถึง น้อม เคียง ขมิวาท พระตรี ภูวนารถ นาดา สัน
 พลังทาง ทูล กิจา ว่า พระอนุชาวิราวรรณ ออกไป สั้ระยุท
 ชิงไชย ท้วย อ้าย กุมภกรรฐ์ ไม่นั่น บัดนี้ ต้อง โมกขคักคัมน์
 พระน้อง นั้น สัก สัน ชนมา

เมื่อ นั้น พระตรีภพ ลบโลกทุก สถาน ใต้ฟุ้ง กัง หนึ่ง
 พระกาล มา สั้หาร หวะ แหะ เอา ทวงใจ ชลนา คลอคลอ
 นอง เนตร แสน ทุกข์ แสน เทวศ ละห้อยได้ ทั้ง หนึ่ง จะ สัน
 ชีวาลัย ภูไพบ จัป ศร คักกา พร้อม ท้วย โยธา พานริน
 กระบิน นิลนท หน้า หน้า ออก จาก สุวรรณ พลัปปลา เสก รียบ
 มาใน ราตรี

มีค คลุ้ม อับ แสง คาว เกื่อน เมฆ เกลื่อน ขกบัง รัศมี ไม่
 เห็น มรคา พนาดี กระบี่ พา หลง วง ไป พระพิโรธ โกรธ
 กริ้ว กระทัย ขาท พสุธา ทัมปนาท หวาด ไหว เหวย อ้าย นิลนท
 จัญไร เหตุใด จึง พา ภู หลง มา ว่า แล้ว จัป จันทราทิตย
 ทรง ฤทธิ พาก สาย เลื่องว่า น้าว หน่วง แผลง ไปใน เมฆา เสี่ยง
 สัน สัน พ้าชาตรี

เกิด เป็น ศศิธร สามทวง ไชย ช่าง จำรัส รัศมี แสง
 สว่าง พ่าง พัน ธรณี ภูมิ เร่ง รียบ เสก จร

ศึกกฤณภกรรฐ

๔๗

ครั้นถึงซึ่งที่รณรงก์ เห็นองค์อมุขชาชาณูสมร ทั้ง
 โมกขคักกัฏฐจริชน ภุช กว้างเข้าไป พระศัตถ์จับหอก
 ประครองผูก จะเขยื้อนเลื่อนหลุกก็หาไม่ บัดแน่นทั้งทรวง
 ลงไว้ ภูวไนยยิ่งเศร้าโศกนัก ลกองค์ลงแอบแนบน้อง
 ทรกะองซ้อนเกยขึ้นใส่ตัก รับขวัญพิณพิศภักตร์ พระทรง
 จักรรำพันไคล

โอ้ว่าอนิจจาเจ้าเพื่อนยาก แสนทุกข์ลำบากมาด้วยพี่
 เลื่องชื่อลือฤทธิ์ทั้งชาติหรือจะมาแพ้สุริพุลตา เสียแรง
 ไวยกุลมากับกัน ว่าจะล้างอาชรรมีฤษยา เจ้ามาสิ้นชีพ
 ชีวาท แต่พี่จะทำศึกไป ถึงมีไชยได้เมียก็เสียน้อง
 จะต้องการอะไรก็หาไม่ ครั้นจะกลับคืนเข้าเวียงไชย ใคร
 เลบจะนับว่าเป็นชาย ทั้งสามสมเด็จพระชนนี จะโคก
 ไกรพิไรไม่รู้หาย ว่ารักเมียใช่น้องไปให้ตาย ความอาย
 จะชั่วกัลปาวสาน เสียเมียรักแล้วมีหน้า มาซ้ำเสียองค์ขนิษฐา
 จะอยู่ใ้ไหนให้ทนเวทนา จะสู้สิ้นชีวิตรักกับน้องรัก ไปสู่เมือง
 ฟ้าสุราลัย ให้ลับตาพวกภัยปรักษ์ ร่ำพลางกลอกองค์
 พระลักษณ ชบภักตร์กรรแสงไม่สมประที

บัดนี้ พระยาพิเภกยังมี เห็นพระองค์ทรงโศกไคลไคล

อสุรี กราบลง กับ ขาบาท ทูลว่าพระลักษมณ์ สุริย์วงษ์ ยังไม่ปลง
 ชีวิตสังขาร อันโมกษศักดิ์อสุรา พรหม ประสิทธิ์ประสาทไว้
 ทรง อาณูภาพ ฤทธิฤทธิ์ ต้องใคร จะ ดุคั้นไม่ไหว แท้มี ยาคู
 หอก ไซย ให้ไว้สำหรับ แก่กัน แม้น ละไว้ หน่วง ราตรี
 ต้อง แสง พระวรุณ จะ อาสน์ ขอให้ ลูก พระพาย เทวัญ ไปห้าม
 พระสุริย์ใน ชั้นฟ้า อย่าเพ้อ รืบ รด บทจร ช้าม บุกุนธร ภูผา
 แล้วให้ ไป เก็บ ครีชวา ทั้ง ยาคู สังกรนี้ ยัง เขา สรรพยาบรรพต
 ปรากฏ อยู่ ยอด คีรี ศรี กับ บัญหมหานที สรรพยาทั้งนี้
 มาให้ทันที แม้นว่า ได้ บด ษะ โลม ลง องค์ พระอนุชา ไม่อาลัย
 จะ ดำรง คง ชีวิต ชีวัน หอก นั้น ก็ จง หลุด ชน มา

เมื่อ นั้น พระตรีภวนารถ ภาดา ได้ พัง พิเภก ไหรา ผ่าน
 ฟ้า ค่อย คลาย อารมณ์ จึง มี พระราชบรรหาร ครัสต์สั่ง หนุมาน
 ชาญสมร ท่าน จง ไป ห้าม พระทศกร ไห้ งัด ก้อน อย่า เพ้อ
 จรลี แล้วรีบ ไป เก็บ ไชยสธ โดย กำหนด พิเภก ยักษ์ อัน
 บัญหมหานที มี อยู่ใน กรุง อโยธยา จง แจ้ง ทั้ง สอง น้อง รัก
 ว่า พระลักษมณ์ ต้อง หอก ยักษ์า จง ขอ หน้า บัญฑฑา ปรกอบ
 ยา แก่ หอก กุมภภัณฑ์

บัด นั้น หนุมาน ฤทธิแรง แข็ง ชัน รับ สั่ง พระองค์ ทรง
 สุบรรณ ถวาย บังคม คัด แล้ว ออก ไป

ศึกกฤตกรรฐ

๔๘

ทำอำนาจผดแผดง สำแดง ฤทธิ

ทศทิศ ทัพปนาท หวาท

ไหว ถีบทยานผ่านฟ้า ด้วย ว่องไว ทรงไปยัง ยอดบุญคุณธร

เห็น พระอาทิตย์ ชับ รด เลี้ยว ลก ตาม เหลี่ยม สิงขร ล่อง

ทก ทวีปอุดร ใจ สี่ อ่อน อ่อน ชื่นมา ชุน กระบี่ ผู้ปรีชาไว

ไม่อาลัย แก่ชีพ สังขาร ผาด โผน โผน ทยาน ด้วย ฤทธา ลอย

ท้าย รดา พระสุริยัน

เมื่อ นั้น องค์ พระทินกร รั้งสรวรค์ รด ไหว ทก ใจ อัครวรย์

สำคัญว่า ราหูมารวิ จึง ฉิน ภัคตร์ มาทูล ท้าย รด เป็น เฟื่อง

กรก สังหาร กระบี่ ศรี เห็น แท้ ชน เพ็ชร รูจี มี ความ ดง น

สนทน หัก ใจ แท้ นึง คึก พิศ เพ่ง อยู่ เป็น ครู่ ะรู้ เหตุ ผล ก็ หา ไม่

หรือ มนุษย์ ครุฑา สราลย์ ใคร หนอ ชน เพ็ชร จึง มี มา จำ กะ ชุบ

ขึ้น ไต่ ถาม ให้ แจ้ง ความ ใน ข้อ กังขา คึก แล้ว ร่าย เวท วิทยา

สาม คาย เป่า มา ทันท

บัต เทียว ก็ เห็น เป็น วานร ประภัสร์ จำรัส รัศมี ทรง

กฤษณ ทล ชน เพ็ชร มาลี เขี้ยว แก้ว มณี ชัชวาล จึง มี เทวราช

บัญชา ว่า เหวอ อ้าย ลิง ใจ หาญ เหตุ ไฉน ไม่ กลัว บรรลักษ์ ลาญ

อหังการ มา ยุท รด ไว้

บัต นั้น หลอ มาน ผู้ มี ชัชมา ลัย น้อม เคียร กราบ ทูล

สนอง ไป ทัว ข้าง ไต่ ช้อ หลอ มาน เป็น ข้าง ส้ม เต้ง พระ สีก

ภูธร ยกโยธาหาญ ไป ปราย อสุราสาธารณ์ ทำการ รณรงค์
 ในลงกา บัดนี้ พระอนุชาทรง ลักษณ์ ต้อง โมกขศักดิ์ก็ยกยา
 พระนารายณ์ ใช้เข้าไป เกือบ ยา จะกลับ มาไม่ทัน ราตรี ด้วย
 จวน พระองค์ จะ ส่อง แสง รุ่งแจ้ง แสง ร้อน รศมี พระลักษณ์
 ก็ จะ ม้วย ชีวี ให้เข้าไป มาทูล ห้ามไว้ อย่า เพื่อให้ ชัย ราชรถ
 งค อยู่ พอ แก่ พระลักษณ์ ได้ ใช้ จะ ปรมาท อาจใจ ให้ เคื่อง
 ใต้ เมือง ขทมาลย์

เมื่อ นั้น องค์ พระอาทิตย์ ฤทธิแรง แสง ลาม พังวายุบุตร
 บัญชาการ จึง มี บรรหาร ตอบไป ซึ่ง จะ ห้าม วิถี ราชจักร
 ให้ เสรี พัก อยู่ นั้น ไม่ ได้ แต่ เรา จะ เติบ รด ไชย เข้า เสียด
 ใน กลับ เมฆา สุกแต่ มี ให้ แสง ส่อง ต้อง โมกขศักดิ์ก็ยกยา
 เชิง จวรี เร่งไป เกือบ ยา แก่ พระ อนุชา ให้ ทันทิ

บัดนี้ หลอมมา ณ ผู้ ชาญ ไชย ศรี รับ เทวบรรหาร ด้วย
 ยินดี ชน กระบี่ ลา แล้ว ก็ เหาะ มา

ครั้น ถึง สรรพาสังขร วามร จึง ร้อง เรียกหา เหวย
 สังกรนิตร ขวา พระจักรา ให้ มา เชิญ ไป

เรียก ขึ้น ที่ไร ก็ ขาน รับ จะ จีบ สำคัญ ก็ ไม่ ได้ แต่ เวียน
 วงศ์นี้ หา หา อ่อนใจ ก็ ขึ้น ไป บน ยอด ศิรินทร

ก็ มมอง ร้อง เรียก ร้อง ภู ก็ ขาน อยู่ แพบ เชิง สังขร

ศึกกฤตกรรฐ์

๕๑

ขุนกระบี่ผู้มีฤทธิรอน ประหม่อม นิมิตร อินทรีย์

มีทางยาวใหญ่โอบกัณฑ์ วัตรอบสรรพาศรีศรี

เรือกพลางรวบขึ้นไปทันที จนถึงที่นอกบรรพต

ก็เก็บได้สรรพาสมคึก แล้วสำแดงฤทธิทั้งสมกรต

เหาะทยานผ่านฟ้าเลี้ยวลต กำหนดตรงไปขยททยา

จึงเห็นทั้งสองสุริย์วงษ์ น้องพระฤๅษพงษ์นาถา เสกทั้ง

เหนืออาศน์อลงการ ยังหน้ามหาปราสาทไชย พร้อมทั้งหมู่

มุขมนตรี ประโรหิตเสนีห้อยใหญ่ ถัดลงจากอากาศด้วย

ว่องไว เข้าไปถวายนังคมคัล

เมื่อนั้น พระพรตสุริย์วงษ์รังสรรค์ เห็นวามรเผือกผ่อง

ผิวพรรณ เข้ามาถวายนังคัล ให้คึกคองสนเท่ห์นัก แต่

พิณพิศภักตร์กระบี่ศรี แล้วมีพระราชวาที ท้าวท่านนี้

นามกรโต เชื้อวงษ์พงษ์เผ่าพานริน ถิ่นฐานบ้านเมืองอยู่ไหน

มานี้ด้วยเหตุสิ่งไร คือใครใช้สรอยวามร

บัดนั้น คำแหงวายุบุตรชาญสมร ได้ฟังบัญชาพระฤๅษ

ประหม่อม กรายทูลสนองไป ข้าบาทเป็นข้าพระขวตาร ชื่อ

ว่าหฤฆาณพทาร์ใหญ่ บัดนี้ทศกรรฐ์ยังอาใจ มิได้เกรง

เดชพระจักรี ลอบลักสมเฝ้าพระวรรณารถ ผู้เป็นธรรมา

มเหสี ไปไว้ในลงกาธานี พระสีกรประชุมโยธา ทั้งชมพู

นคร ชีต ชิน ฟืนพวงษ์พานริน แก้วกล้า เจ็ดสิบเจ็ดสมุทร
 คณหา ยกไป เช่น ชำ กุมภัต วัน นี้ กุมภกรรัฐ ชุน ยักษ์
 รบ กับ พระลักษณ รังสรรค์ พระองค์ ต้อง หอก ของ มัน ทิ้ง
 มันไม่หลุด จาก อินทรีย์ พระนารายณ์ ไข้เข้า มา ทูลบาท พระ
 อนุชา อีราชทั้ง สอง ศรี ขอบุญจ มหา นที ประกอบ กับ ยานี้
 ข้า เก็บมา ชะโลม แก่ หอก โลกศักดิ์ ของน้อง ทศภักตร์
 ยักษ์ อย่าให้รุ่ง แสง สุริยา พระอนุชา จะรอด ชีวิต
 เมื่อ นั้น พระพรต พระสัตรูต รังสรรค์ ได้ฟัง หนองมาน
 ชาญ ญกรรจ์ จำพัน ออก นาม พระจักรี ว่า แสน ทุกซ์
 แสน เทวศ ลำบาก แสน ยาก จาก องค์ มเหสี จน พระลักษณ
 ร่วมชีวิต ก็ต้อง หอก อสุรี พาลา สอง กษัตริย์ ตระหนก
 ตกใจ ทั้งใคร มาขึ้น เอา เกษา ชลเนตร คลอ คลอง นัยนา
 ต่าง ทรง โศกา จำพัน

โอ้ อนิจจาพระทอง จักร เป็นปีน ปักสาม ภพ เว สวรรค์
 หรือ มาต้อง เติ่นป่า อารัญ ตาม กัน ทั้ง สาม เสด็จ จร ได้ยาก
 ลำบาก แล้ว มี หน้า ข้า พาก อรรคเรศ ดวง สมร จน ต้อง ข้าม
 มหาสาคร ตามไป ราษฎร รอน บ้างจามิตร เสี้ยแรง ตัว น้อง
 เขากำเนิด เกิด ร่วม สร้อยวงษ์ พระจักร ภฤณ มิได้ตาม เสด็จ

คึกกุ่มภกรรฐ์

๕๓

พระทรง ฤทธิ เหาชีวิตสอง พระบาท ทั้งไม่จำนง พรัก
รักที่ต่อ องค์ พระเชษฐา ไต่แต่ พระลักษณะ อนุชา ไปร่วม
ชีวา พระจักรี เป็นเพื่อน รณรงค์ บง ยุทธ จนต้อง อาวุธ
ยักยี้ ร่ำ พลาญ ทาง ทรง โคกี้ ทั้งหนึ่ง ชีวี จะ วายปราณ

ครั้นค่อบ ระวังภัย โศก ซึ่ง วิโยค กำสรท สงสาร จึงสั่ง
คำแหง หดุมาน ท้าวท่าน จ ทูล พระจักรี ว่าเรา ทั้ง สอง อนุชา
บังคม มาไต่เบื่อง บทศรี อยู่เมือง เหมือนนอนใน อัคคี มีแต่
ความโศกไม่วาย วัน แจ้งว่า พระองค์ สงคราม ยักยี้ ทุกข์
หนักปมชีพชีวาสัจจะ ใครไป รong บาท พระทรงธรรม์ ก็เกรง
ล่อง พระบัญชาไป ตรัสแล้ว เอา ขวกรัตนา ซึ่งใส่ ปัญจนคา
ส่งให้ ท้าวท่าน ผู้มี ฤทธิไกร รีบไปให้ทัน ราตรี

บัดนี้ หดุมาน ผู้ชาญไชย ศรี ถัมภ์ เกล้า รับ เต้าวารี
ถวาย อัญชลี แล้ว ออก มา

จึง ลำแดง แผลง ฤทธิ อำนาจ โลกธาตุ ไหว้ ท้าว ทุก ทิศา
ถียบทยาน ผ่าน ชื่น เมฆา บ่ายหน้า ยัง สมรภูมิ ไชย
ลัด ห้วย มีอ เทียว ถี มา ถึง ซึ่ง ที่โยธาทัพใหญ่ ลง จาก
ฟากฟ้า ด้วย ว่องไว ตรงไป เผ้า องค์ พระจักรี

ยอกร น้อม เคียร ขมิวาท กราบ ลงแทบ บาทบทศรี ถวาย
ปัญจ มหานที กับ สังกรณี ศรีชีวา แล้วทูล ความ พระพรตสัตว์

ทั้ง สอง พระฤๅษ ขนิษฐา แก่ องค์ สมเด็จ พระจักรา ตามบัญชา
สั่ง ทุก ประการ

เมื่อ นั้น พระจักรี ผู้ ปรึกษาหาญ รับ มา ทัก ทูล มาน
ผ่าน ฟ้า ขึ้น ชม ด้วย สมคิด ส่ง ให้ พิเภก อสุรี แล้ว มี บัญชา
ปลาสิต เร่ง ประกอบ ยา อัน มี ฤทธิ์ ถอน พิษ แก่ องค์
พระอนุชา

บัด นี้ พระยา พิเภก ยักยา รับ สั่ง แล้ว เอา ธรรม พยา
ประกอบ ด้วย บัญชา สุธารศ ทุก สิ่ง เสมอ ภาควิน กุมภินท์
วาง หน้า คีลา ยก ไหว้ คุณ พรหมา ใน โสฬศ แล้ว หั่ง เสก
โอสถ ยก ไป

ครั้น เสร็จ ยก ยา ใน ราชรี พิเภก ผู้ มี อัจฉนา สัย จึง
ทา ลง ที่ แผล หอก ไชย ลูบ ได้ เสก เป่า ไป มา โมกษ ศักดิ์
ก็ หลุด จาก องค์ น้อง พระฤๅษ พงษ์ นาดา มิ ได้ มี แผล กับ กายา
พระอนุชา ก็ ฟ้น สิ้น ประที

เมื่อ นั้น พระลักษมณ์ ทรง สวัสดิ์ วัคมี สิม เศวต เห็น องค์
พระจักรี ยิน คี ทั้ง ไต่ โสฬศ ลูก ขึ้น น้อม เคี้ยว อภิชาติ
กราย ลง แทะ ขา ท บงกช แล้ว ทูล ด้วย ถ้อย คำ มธุรส แจ้ง
สมค แต่ แรก ยก มา ซึ่ง ตัว ข้าง น้อย ออก ต่อ ดี เสียบ ที่ กุมภกรวฐ
ยักยา หาก พระองค์ มา ช่วย ชีวหา หา ไม่ จะ ม้วย บรรลัย

ศึกกฤตกรรฐ

๕๔

พระคุณล้ำฟ้าอาครี ไม่มีสิ่งที่จะเปรียบได้ ขอสนอง
รองบาทพระทรงไชย ไปกว่าจะม้วยชนมาน

เมื่อนั้น พระศรีภพลงโลกทุกสถาน ฟังพระอนุชา
ไชยชาญ ผ่านฟ้าจึงมีพระบัญชา มาตรแมนเจ้าม้วยชีวิ
ทวิพิภพจะสิ้นสังขาร ไม่อยู่ให้ทนเวทนา ตามไปฟากฟ้า
สุราลัย ครัสแล้วส่งลูกพระทินกร ให้เลิกพลวามรน้อยใหญ่
คืนเข้าสุวรรณพลับพลาไชย ให้สถันหวนไหว้ทั้งอาครี

บัดนั้น ฝ่ายกองคอยเหตุยักษ์ แอบดูอยู่ชายพนาลัย
เห็นไฟรัศมีรอกชีวิต แล้วเลิกกองทัพกลับไป พลไกร
ให้สะเทือนเลื่อนลั่น ตกใจทั้งใครมาฟากฟ้า ก็พากันรีบเข้า
ไปลงกา

ครั้นถึงจึงประนตบทของสุ องค์ท้าวทศเคียร ยักยา ทลว่า
ไฟที่มรณา ทวยหอกพระยา กฤตกรรฐ บัดนี้คืนได้
ชีวิตสิ้น ให้เลิกกระบีนพลชัย กลับไปยังทัพพลับพลามั่น
แต่ไม่ทันรุ่งราตรี

เมื่อนั้น ทศเคียร สร้อยวงษ์ยักษ์ ได้ฟังดังต้องธุลี มี
ความฉงนสนเท่ห์ใจ เหตุไฉนมนุษย์สาธารณ บรรลัษลาญแล้ว
เป็นขึ้นมาได้ เหวยเหวยมโหทรจงเร่งไป หาน้องร่วมใจ

ภูษณมา

บัดนี้ จึงมีโศก มาร ยักขา รับสั่งถวายบังคมลา

อสุรา ก็รีบ รล

ครั้นถึง ณ ห้วย อภิวาท ทูล พระยาอุปราชา ยักขา ว่า ข้าศึก
หนี รอก ชีวี บัดนี้ให้ เชิญ เสด็จ จร

เมื่อ นั้น พระยาอุมาภรรย ช่าง สมร ได้ ฟัง วาจา มโหธร
ทั้งใคร เอาศร มา เสียบใจ นิ่ง นิ่ง คลั่ง รำพึง คึก ร้อน จิตร
ผ่นว่่า ทั้ง เพลิง ไหม้ ลุก จาก แท่น แก้ว แว่วไว เสด็จ ไป
เฝ้า องค์ เจ้า ลงกา

จึง น้อมเศียร เกล้าบังคม องค์ พระบรมเชษฐา ท้าม
กลาง อสุร เสนา คอย ฟัง บัญชา พระยามาร

เมื่อ นั้น ท้าว ยี่สิบกร ใจหาญ เห็น พระอนุชา ไซย ช่าง
จึง มีโองการ ตรัสไป ทูล ก่อน ฤๅมภรรย น้อม รัก ผู้ทรง
สิทธิศักดิ์ แผ่นดิน ไหว ตัว เจ้า บอก พี่ ว่า มีไชย ว่า มนุษย์
เสียได้ แล้ว กลับมา บัด นี้ไฟร มี กำลัง ไม่ ม้วย ชีวีร สังขาร
ยกทัพ กลับคืน เข้า พลับพลา แก้ว ตา ระ คึก ประการ ไค

เมื่อ นั้น ฤๅมภรรย ผู้ มี อัจฉา สัย ได้ ฟัง บัญชา ภูษา ไผ
บังคม ไหว ส่นอง พระวาท อัน หอก โมกข์ศักดิ์ วร วร ฤๅมภรรย
ปราบไว้ทุกวาศี ต้อง ใคร ไม่ รอก ชีวี ครั้ง นี้ น้อม อิศวร ยี่ นก

ศึกกฤตกรรฐ์

๕๗

ชรอยชัยพิภพทวชน บอกกลให้แก่ โมกขศักดิ์ หาไม่
ที่ไหน พระลักษณ จัก รอคชีวิตคืนไป คิคคิกก็ แค้น
เหลือ แค้น แ่นอกป้อม เลือดตาไหล อัน มนุษย์กับ วานรไพร
จะฆ่า เสียให้ได้ ด้วยความคิด แต่น้อง ขอ ลาบทเรศ ไป
ร่าย เวทวิทยา พิธี กิจ ทดน้ำ เหนือทัพเจ้าจามิตร ปีกเสีย
มิให้ ไหลมา ข้าศึกก็ จะ ออกน้ำตาย ด้วยอุบายไม่ พักเช่นฆ่า
พระองค์ ผู้ทรงศักดิ์ อยาขัญชาให้ แจ้ง แก่โยธี

เมื่อ นั้น ทศเคียร สุริยวงษ์ ยักษ์ ได้ฟัง น้อง รักก็ ยินดี
อสูร สวมสอก กอดไว้ มิเสียที่เจ้ามี ปรีชาชาญ ทัวทั้ง
ไตร คาลไม่หาได้ ที่นี้ มนุษย์กับ สิงไพร จะบรรลือ สิ้น พวก
บรรดามา อันหมู่ไพร่ฟ้าประชาชี ที่นี้จะบรมคุชา ทัวเจ้า
ผู้ทรงศักดิ์ แก้วตา ของ พี่ จงรีบ ร

เมื่อ นั้น พระยา กฤตกรรฐ์ ชาญสมร รับสั่ง พระเชษฐา
ฤทธิรอน ชูลี กร ออก จาก พระโรงศักดิ์

ครั้นถึง เล่ห์จ เห็นอ อาคน อันโสภาส พรณราย ฉายฉนั้น
จึง ขัญชา สั่ง นาง กำนัน อันชื่อ ว่าคันทมาลี กับสี่ องค์
ทรง ลักษณ ที่ร่วมรัก ร่วมใจ ยักษ์ ว่าเรา จะ ไป ตั้ง พิธี
ในที่ริมฝั่ง คงคา กำหนด เจ็ดคืน เจ็ดวัน เอ็ง จง เก็บ พรณ
บุษบา ไปส่ง ภูทุกเวลา อยาบอก แก่ใครให้ แจ้ง การ

สั่งแล้ว สรรสงคราม เครื่อง อร่าม เรือง ด้วยแก้วมุกดาหาร
จับ กระบอง เพ็ชร ชัชวาล เหาะ ทยานไปโดย อัมพร

ครั้น ถึง ฟากฝั่ง ชลาลัย ซึ่งไหลไป มรกด สังขร มีต้น
กร่างใหญ่ริมสาคร ถึงใบ อรชร เจริญตา ร่มรื่น พื้นราบ
ถึงหน้าแว่น ใต้ต้น มีแท่น แผ่นผา ขึ้น บรมบัลลังก์ศิลา
หลังคาอาเน เวท ส้ารวมใจ

บัค เกี้ยว กลับ กาย กลายเพศ เท้า บรมพรหมเมศร์ สูงใหญ่
อสุรี ย่าง เบื้อง คลาไคล ลงไปยัง ท้องธารา

ทอด องค์ ลง ขวาง กลาง น้ำ บริกรรมพระเวท คาถา
จม อยู่ ในท้อง พระคงคา มิได้เห็น กายา อสุรี น้ำ ท้น วนวัง
ไม่หลังไหล ไป หน้า พลับพลาไชยศรี เกษะ ด้วย ฤทธิ พิธี
วาริ แห่ง สิ้น จน คินทราย

บัค นั้น โยธา วานร ทั้ง หลาย ครั้น แสงทองส่อง พื้น
โถมพราย นายไพร่ ก็ไป ยังคงคา

ครั้น ถึง ฟากฝั่ง ชลาลัย กระบี่ จะ ลงไป ล้างหน้า เห็น น้ำ
แห้ง ถึง พื้น พสุธา วานร ก็คิกขัดจรรยี่ ต่างทุกข์ที่ จะ ออกน้ำตาย
ไพร่ นายตกใจตัว สั่น หมู่ถึง วัง วุ่นพินละวัน บ้าง ปรุกยา
กัน อึงไป

ก็มีได้ลวง รุ เหตุผล ทุกข์ ทน ทอดถอนใจใหญ่ เกี้ยว

ดูตามท้องซาล้าย ไม่เห็นสิ่งใดก็กลับมา

ครั้นถึงลูกพระทินกร วานรกรายลงพร้อมหน้า แจ้ง
ว่าบัดนี้คงคา ที่ในมหาชลธาร เคยไ้อาศรัยอาบกิน
ทุกหมู่กระบินทวยหาญเหือกแห้งไปสิ้นถึงกินกาล เกิด
การวิบัติในหนี

บัดนี้ สุนทรพิชญ์ชาญไชยศรี ไ้พังทกใจพันทวี
พากระบี่เข้าไปยังพลับพลา

จึงห้อมคิโรตม์บังคมทูล นเรศวรปิ่นภพเทดา บัดนี้
กระบี่โยธา ลงไปยังท่าซาล้าย น้ำนั้นมันกลแห้งสิ้น
แต่วานรจะกินก็ไม่ได้ ข้าศึกเห็นผิดแปลกใจ โฉน
มาเช่นคั้งนี้

เมื่อนี้ พระศรีภูวนารถเรืองศรี ไ้พังตลิ่งทั้งอินทรี
ภุมิฉนสนเทห์นัก จึงถามไฉนคนชยัน อันพระยาภุมภกรรฐ์
ลี้ลิตคักก็ วานนี้มีไชยก่พระลักษณ เหตุใดชุนยักษ์
ไม่ยกมา น้ำในคงคา ก็เหือกแห้ง เราคิดแคลงสงสัยเป็น
หนักหนา เหตุผลกลศึกอสุรา มันทำมารยาประการใด

บัดนี้ พิเภกผู้มีอัชฌาสัย ไ้พังพระองค์ทรงภพไตร
บังคมไหว้สนองพจมาน อันซึ่งพระยาภุมภกรรฐ์ ไม่ยก
พลชั้นมาหักหาญ ท้วยเพื่อนไปคั้งพิธีการ อ่านเวททศหน้า

ในหนึ่ หวังจะตัดต้นกลดึก ก้วย อุบายล่า ลัก ของยักษ์
 คงคา แห้งไปทั้งนี้ จะมิให้กระษัตริย์ อาย กิณ แม้น ครบกำหนด
 เจ็ดวัน พวกพลเรานั้น จะตายสิ้น พิธี เลิศ ลบฟ้าดิน

อสูรวิเศษ เรือนต่อพรหมา

เมื่อ นั้น พระสุริย์วงศ์องค์นารายณ์นาถา ได้ฟังพิเภกโหรา
 ผ่านฟ้าจึง ตรัสถามไป อัน กุมภกรรฐ์ยักษ์ ไปทำพิธีอยู่
 ที่ไหน เรา จะคิดอ่านประการใด จึงจะได้ล้างพิธีมัน

บัดนั้น พิเภกสุริย์วงศ์รังสรรค์ พังราชบัญชาพระทรงธรรม
 บังคมคิดแล้วทูลสนองไป อันที่ซึ่งตั้งพิธีการ ตัว ข้าบทยมาลย์
 หากรู้ไม่วั้นไว้แต่ นางกำนัลใน ซึ่งร่วมจิตรชกใช้อสูร
 ขอให้ ใญ่มาณฤทธิรณ ไป ช้อนกลดกุมภกรรฐ์ยักษ์ แผลง
 ภายหลัง เป็นสัตว์ เข้าปลอมพาที่ ก้วยกำนัล ก็ จะรู้ที่อยู่
 ชนมาร ซึ่งไปอ่านพระเวท รังสรรค์ เร่งตามไปล้างพิธีมัน
 น้ำนั้นก็จะไหลลงมา

เมื่อ นั้น พระจักรรัตน์แก้วนาถา ได้ฟังพิเภกโหรา
 ผ่านฟ้ามีราชโองการ คุมก่อนคำแหงวายุบุตร ท่านผู้ฤทธิรณ
 กล้าหาญ จึงไปล้างพิธี ชนมาร ก้วยปรีชาชาญของ วานร

บัดนั้น จึงศรี ใญ่มาณชาญสมร รับสั่ง พระนารายณ์
 ฤทธิรอน ชูดีกรแล้วคลานออกมา

ศึกกุ่มภกรรฐ์

๖๑

จึง นบ พัว ชื่น ถวายบังคม พระสยามภูวนารถนาถา โสม
อาน พระเวทวิทยา วานร นิมิตร อินทรี

กาย นั้น ก็กลับ เป็นเหยี่ยว เรี่ยว แรงทั้งราชย์กษี ถาถา
วาร่อน ด้วย ฤทธิ ไปวัง อสุรี กุ่มภกรรฐ์

เลือน ลอย อยู่บนอากาศ ทรง ปราสาท แก้ว ฉายฉิน แด
เห็น ผุ่ง นาง กำเนิด สรวล สันต์ เล่น อยู่ ที่ชาลา มีความ ชื่น ชม
ด้วย สมคิด ใน จิตร แสน ไสมันศา จึง ร่อน เวียน วง ลง มา
วิมมา ปราสาท ฐ์

แอบ อยู่ ยัง บาน ทวาเรศ ให้ลับ เนตร กำเนิด สาวศรี จึง
อาน พระเวท ด้วย ฤทธิ นิมิตร อินทรี วานร

กลับ กลาย เป็น นง กำเนิด ผิว พรรณ เป็น หน้า สโมส
อ้อม แอ้ม แผง น้อย อรชร กราย กร ตำเนิน ออก มา

นั่ง ลง กลาง ผุ่ง นาง ทั้ง หลาย ทำ สรวล สันต์ ทัก ทาย ด้วย
หน้า แล้ว เส่ แส่รัง แกล้ง ถาม ด้วย มารยา ทัว ชำนี้ คิด หลาก ใจ
อัน องค์ พระยา กุ่มภกรรฐ์ จะ ออก ไป ไร มวัน ก็หา ไม่ วัน นี้
เสด็จ ไป แห่ง ไใด หรือ อยู่ ใน ปราสาท ฐ์

บัด นั้น นวล นาง กำเนิด สาวศรี ได้ ฟัง จึง ทอ วา ที่
เจ้า ฟ้า ไซ้ การ อย่า เจรจา อัน องค์ มหา อุปราช ทรง ธรรม
วิราช นาถา ไป ตั้ง พิธี ภิภิวิทยา ที่ ใน มหา คง คาลัย นอน

ขวาง อยู่กลาง กระแสชล อ่าน มนต์ ทศนามิให้ไหล อันมนุษย์
กับ วานรไพร จะ ม้วย บรรลัย ด้วย ฤทธิ

บัดนั้น หลุมานซึ่ง เป็นสาวศรี ได้ฟังคำนาง อสุรี
ทำเป็นยินยิตแล้วตอบไป ทัวข้าบ่ยออยู่หลายวัน อนิจจาหา
ทันรู้ไม่ ที่นี้ไพร่ จะบรรลัย เราจะได้เป็นสุขทุกเวลา กลัว
แต่พิเภกศัตรู จะล่องรู้ในกลอุบาย บอกลแก่พระลักษมณ์
พระรามมา ให้ล้างวิชาพิธินกรรม

บัดนั้น นวลนาง อสุรี สาว สวรรค์ คิดว่าเป็นเพื่อนกำนัล
ไม่สำคัญว่า พวกไพริน ยิ้มแล้วก็ กล่าว วาจา อันคำ
เจ้าว่านี้ควร สิ้น ถึงใคร ๆ ทั้งในแผ่นดิน จะล่องได้
ยินเราพาที มาตร จะเที่ยวหาพระยายักษ์ ไหนจักรู้แห่ง
ตำแหน่งที่ เว้นแต่ นาง คันทมาลี กับ สีนางซึ่ง เกือบอกไม้ไป
ส่งพระยาอสุรี ทุกเวลา นอกนั้นใครหาจะไม่ ถึงพิเภก
ผู้ปรีชาไว จะบอกไพร่ได้อย่าสำคัญ

บัดนั้น หลุมานซึ่ง เป็นสาวสวรรค์ ครั้นแจ้งแห่งคำกำนัล
รำพันบอกเล่าถึงปรีชา จึงกล่าว อุบาย เลี้ยวหลง ข้านี้ลืม
พวงมยุรฉางว่าแล้ว ก็เดินออกมา จากฝูง อสุรา องคค์ใน
ครั้นไกลพระราชนิเวศน์ ลับเนตรหาใครเห็นไม่ ชุนกระบี่
ผู้ปรีชาไว สรรวมใจนิมิตร อินทรีย

กลัษ กลาย เป็นเหยี่ยว เรี่ยวแรง สอง ตาแดงดังแสงมณี ศรี

บินถารว่อนด้วยฤทธิ ทรงไปที่สวน มาลา

ราปีกหันเหียนเวียนหวง โผลงจับถึงพฤษภา คอยดู

ห้านาง ถัลยา จะ ออกมา เกือบ พวงบุษบัน

บัดนี้ ฝ่ายคันทมาลีสาวสรวค์ กับ สี่ ถัลยาวิราวรรณ
ครั้นใกล้สายัณห์เวลา ก็อาบ น้ำ ทา แป้ง แต่งตัว ใส่ น้ำมัน

หัว หัวผัดหน้า นวลทอง ผ่องแผ้ว เจริญตา หุ่น ห่มโอ้อำอรชร
จุ่มลัมพรีมพร้อมทุกนางใน ใคร เห็นเป็นที่สโมสรมะเน่ง
น้อยทั้ง เทพทินกร กรายกรไปสวน มาลี

ครั้นมาถึงที่อุทยาน เกษมสถานต์ทั้ง ห้า มารศรี สรวล
จะรักซิกแซ่ทุกนารี พาที่สัพยอกหยอกล้อกัน เทียว เกือบบุษพา
มาลาศ พุทษาคสุกกรมหมสรวค์ ซ่อนกลืนพิฤล มะลิวัน
กรรณิกาการะเกดประยงค์ กุหลาบคัตคำวสาว หยุต ชาติบุต
จำปามหาหง ยี่สุน บุนนาคดินจง กาหลง ลำทวนสารภี
เกือบพลาง ๆ ซบโอดครวญ โหยหวนฉ่ำเฉื่อยเรื่อยรี ซึ่ง
กันเค็ดพวงมาลี สาวศรี ลก เลี้ยว เทียวไป

บัดนี้ หดุนานซึ่ง เป็นเหยี่ยวใหญ่ จับ แอบ อยู่กับกิ่งไทร
แลไป เห็น นางกำนัล รูปทรงส่งศรีวิสัยลักษณ์ ผิวภักตร์

เพียง อัสสร สวรรค์ ทั้ง ห้า ถัลยา วิราวรรณ พา กัน เทียว เกี้ยว
 มาลี นาง หั้น หยุต เลือก ขุนขบ โกล ผุ่ง อณรงค์ ทั้งสี่ พิศ เพ่ง
 เล็ง ทัว ทั้ง อินทรี ยี่ ชุน กระบี่ จำ ไต่ ทุก สิ่ง อัน มีความ ชื่น ชม
 ด้วย สมคิต หมายถึง ชาติ วิต ให้ อาสัจญ์ ถิ โผตรง ลง จัป นาง
 กำหลัก ด้วย กรง เล็บ คีบ คั้น พา ไป

รวก เรว กัง ลม เพ็ช หึง จะ รู้ ถึง สี่ นาง ก็ หา ไม่ ขยี้ เลี้ย
 ให้ ม้วย บรรลัษ ที่ ใน พ่าง พ้น เมฆา ครั้น เสรี สำ เร็จ ฆ่า นาง
 ทาง ปีก รา ร่อน บน เวหา บิน วง ลง พ้น พสุธา บัง สวน
 มาลา อสุรี

ลัก แลง เข้า แผลง พุ่มไม้ ให้ ลับ ตา นาง ใน ทั้ง สี่ กลับ
 ถลาย จาก เพศ สกุนี ชุน กระบี่ อ่าน เวท นิมิตร ภาย
 เป็น รูป อณรงค์ แห่ง น้อย แซ่ม ซ้อย อรชร เฉิดฉาย เหมือน
 นาง ที่ พา ไป ฆ่า ตาย เทิน กราย เกือบ คอกไม้ ไป

บัด นั้น สี่ นาง ผู้ มี อัชฌาสัย สำคัญ ว่า เพื่อน ร่วม ใจ
 มิ ไตรู ฤทธ วานร หัน ลง ลำ คับ มาลี ใส่ พาน มณี ประภัศร
 พอ ซาย บ่าย แสง ทิณกร ก็ รีบ จร ไป ตาม มรรคา

ครั้น ถึง ริม ผัง ชลาสัย ที่ คั่น กร่าง ใหญ่ ใบ หนา หัน ลง
 ริม แท่น ศิลา วาง พาน ขุน มาลี นบ นั้ว ประนม เทนือ เกษ
 บูชา พระเวท ยักยิ แสน โสมหิศา ทุก ทวี ด้วย ใจ ภาภัก

ศึกกฤตกรรฐ์

๖๕

พระยามาร

บัดนี้ ราชบุตร วุฒิไกรใจหาญ ปลอม มา กับ นาง
พนักงาน ทำเป็น วาง พาน จะบูชา แล เห็น หน้า ท่น วนอยู่ ไม่
ไหล ไปบูรพทิศ จึง พินิจ พิศดู ด้วย ปรีชา ก็รู้ว่า พระยา
กฤตกรรฐ์ ลง อยู่ในห้อง สวรรค์ วานร มี ใจ เกษม สันต์
ไหว้คุณ พระอิศวร ทรงธรรม ก็ ร่าย พระเวท อัน ฤทธิ

บัดนี้ ภายนั้น ก็ กลับ กลาย เป็น ลุก พระพาย เรือง ศรี
ฤทธาล ชน เพ็ชร รุจี เชื้อว แก้ว มณี ของกรณ ใหญ่ เท่า ขร
พรหม มาร สูง กระหม่อม ทั้ง พระเมรุ สิงขร ผาต แผลง สำแดง
ฤทธิรอน วานร กระเทียม ขาตา

บัดนี้ สี่ นาง กำเนิด ยักขา แล เห็น กระบี่ ผู้ศักดิ์
เจ้าอาณูภาพ เกรียงไกร ตก ประหม่า หน้าซัดไม่มี ขวัญ ตัว สั่น
มิ อาจ จะ ญได้ ร้อง กรีก หวึก หวาก วังไป ล้ม ลุก ไม่ เป็น
สม ประที

บัดนี้ หดุนาน ผู้ชาญไชยศรี ผาต แผลง สำแดง ฤทธิ
ชุน กระบี่ แหวก หน้า ลงไป

จึง เห็น พระยา กฤตกรรฐ์ นิมิตร ภาย นั้น ไโตใหญ่ นอน
ขวาง อยู่ กลาง ซาลาลัย ปิต วารี ไว้ ด้วย ฤทธา ลอย ชัก
กริเพ็ชร ออก จาก ภาย ลุก พระพาย กวักแกว่ง เมื่อง่า โลภ โผน

โหนถึบ อสุรา ท้วยกำลั ภาษา วาหร

เมื่อนั้น พระยาคุมภกรรัฐชาญสมร เห็น กระบี่ผู้มี

ฤทธิรอน แหวก สาคร ตาม มา ราวี กริ้วโกรธ พิโรธ

ทั้งเพลิง รุก ฉวย ชักศทาวุธยักษี ผูก ลุกลั่นจาก นที เข้าไล่

ต่อสู้ หนองมาน

ต่าง แทะต่าง รับ กัน สับ สน สาย ชล เป็น ละลอก กระฉอก

ฉาน เสียง สนั่น ครื้น ครื้น ถึง ฆาตกร ชลธาร ก็ไหล ลงไป

บัดนั้น คำแหง หนองมาน ทหารใหญ่ หลบ หลีก รับ รอง

ว่องไว เลี้ยวไล่ โจม จับ ภูมิกัณฑ์

เหยียบ เข้า น้ำ เคียว เลื้อย กรี ท่วงที รวด เรว ทั้ง จักรผัน

ต่าง ที่ ต่าง แทะต่าง พัน พัน ตะวัน กลอก กลับไป มา

เมื่อนั้น คุมภกรรัฐ สติศักดิ์ยักษี กระเทียมบาท ผาด โผน

โหน มา เข้าไล่ เช่น ฆ่า ราวี

แผ่น ชันเหยียบ บ่า วาหร กร ชิง กรีเพ็ชร กระบี่ศรี กลอก

กลับ จับ กัน เป็น ที่ อสุรี ที่ ต้อง หนองมาน

บัดนั้น วายบุตร วุฒิไกรใจหาญ กริ้วโกรธ พิโรธ

ทั้งเพลิง ภาด โถม ทยาน เข้า จับ อสุรา

โหน ชันเหยียบ บ่า ยืน หยัก บ้อง บัก ตรีของ ยักษี แทะ

ท้วย กรีเพ็ชร อันศักดิ์กา ต้อง ภาย พระยา ภูมิกัณฑ์

ศึกกฤมภกรรฐ์

๖๗

เมื่อ นั้น นื่อง ท้าว ทศเคียร รังสรรค์ สุกฤทธิ์ สุกคิต จะ
โรมรัน สุกที่ จะ ประจัญท้วยวานร นึ่ง นึกถวิลจินดา ถึง
นี้แล้ว กล้าชาญสมร แม่กู จะ อยู่ ต่อ กร ถ้าแพ้ฤทธิ
รอน ช้ายทรลักษณ์ จะ อาย แก่ เทวาในโสฬศ อัยยัคทัวไป
ทั้งไทรจักร เสี้ยแรง เป้น วงษ์ จัตุรภักตร์ ทรง ศักดาเศษ
มहिมา คิกแล้ว จึง องค์ พระยามาร มิไ้รอน รานูเช่นฆ่า
ก็เหาะ ขึ้นยัง กลีบ เมฆา หิน เข้า ลงกาธานี

บัด นั้น หลนมาน ผู้ชาญไชย ศรี ครั้น เสรี จึง ล้าง พิธิ
กฤมภกรรฐ์ นั้น หิน กลับไป จึง ขึ้น จาก ผัง สาคกร ลำแสงฤทธิ
รอน แผ่นดินไหว ถีบ ทยานผ่านฟ้าด้วยว่องไว ทรง ไป ยัง
สุวรรณพลับพลา

ครั้น ถึง น้อม เคียร อภิวาท ทูล พระภูวนารถนาถา ตาม
ซึ่ง รณรงค์ อสุรา จน บัณฑิต หิน เข้าธานี

เมื่อ นั้น พระกฤษณ์รักษ์ เรือง ศรี พัง หลาน พระยาพาสี
ยินดีทั้งได้ โสฬศ จึง ตรัส สรรเสริญ ศักดา ท่านผู้เรืองฤทธา
ทั้งเพลิงกรรท ควร ที่ เป้น วายูโอรส ไซ้ ไหน ไ้หมกเหมือน
ไฟ อัน คัทร หมู่พวก บั้จามิตร ทัวทั้ง ทศทิศ อย่า ค่อไ้
ตรัส แล้ว ย่าง เบื้อง คลาไคล เข้าใน สุวรรณพลับพลา

เมื่อ นั้น ฝ่าย กฤมภกรรฐ์ บัณฑิต ครั้น ถึง พิไชยลงกา

ก็ขึ้นมายังท้องพระโรงคัล

จึงน้อมเศียรถวายอภิวาท พระเชษฐาธิราชรังสรรค์
สะท้อนถอนใจจาบัลย์ กุมภคณฑ์กัมภักตร์ไม่พาทิ

เมื่อนั้น ท้าวราพนาสูร ยักยิบ เห็นน้องท้าวผู้ร่วม
ชีวี ทำทีกริยาปลาบใจ จึงมีบัญชาปลาสิต ทวงชีวิต
ของพี่เป็นไหน ทัวเจ้าลีลอบออกไป ทั้งพิธีในคงคา
ไม่ทันถึงเจ็ดทิวา วาร เกิดการสังเวยขนิษฐา จึงรีบกลับ
คืนเข้ามา ภาศตราไม่เป็นสมประที

เมื่อนั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักยิบ ไต่ฟังพระราชวาทิ
อสุรี อัครอินทนิใจ มิใคร่จะออกวาจา สนั่นองพระบัญชา
ไปได้ จึงทูลว่าทัวข้าหลอบไป ทั้งพิธีในวาริน เศษ
ทัวยวิทยามนต์ กระแสชลนั้นแห้งตลอดสิ้น จนถึงภาค
พื้นแผ่นดิน แต่จะวัฏซ้อน กิณก็ไม่มี หมดมานม้นตาม
ลงไป จึงไชยถึงท้องวาริศรี ทำลายให้เสียพิธี น้องนี้
จึงกลับเข้ามา ความอาวความแค้นเป็นสุคตึก ทั้งชีวิต
จะม้วยสังขาร พรุ่งนี้ จะถวายบังคมลา ไปเช่นฆ่าแก่
แค้นแทนมัน

เมื่อนั้น ทศภักตร์ สุริยวงษ์รังสรรค์ แจ้งว่าเสียกิจ
พิธีกรรม กุมภคณฑ์สลดระทกใจ นิ่งซึ้งตลึงรำพึงคิด

ศึกกฤตมถรรพ

๒๐๔

ร้อน จิตรเพียง พิชัยเพลิงไหม้ จึง มีบัญชา ตรัสไป ซึ่งข้าศึก
ทำได้ทั้งนี้ ด้วย อ้าย พิเภก ทรชน บอก กลกับ มนุษย์ กระบี่ ศรี
หาไม่ที่ไหน ไพร จะ ล่วง รู้ ในที่ พิธี การ เสีย แรง ที่ เกิด
ร่วมครวญ เลี้ยง มัน ทั้ง เลี้ยง เตียรจนาณ ซึ่ง เจ้า จะ ยก ไป
รอน รานู จง ผลิตาญ ให้ ม้วย มรณา จึง จะ ไม่ ได้ เป็น ไส้ คัก
บอก การ ตัน ลัก ไป ภาย หน้า อัน มนุษย์ วานร ที่ ยก มา เห็น
ว่า จะ ม้วย ชีวี

เมื่อ นั้น พระยา กฤตมถรรพ ยักยี้ พัง พระเชษฐา พาตี
ทั้ง วาริทธิพมา เจือใจ มีความ อิ่มเอิบ กำเรียบ ฤทธิ คินคิก
มานะ ขึ้น มา ได้ บังคม ลา ออก จาก พระโรง ไชย ทรง ไป
ปราสาท รัตน

ครั้น ถึง จึง มี บรรหาร สั่ง เสนา มาร ยกมา เร่ง เเทียม
จักรุงค์ โยธา ซึ่ง แกล้ว กล้า ณรงค์ ราวี อีก ทั้ง รด ทรง
สำหรับ คัก อัน พรรภก เทียม ด้วย ราชสีห์ พรุ่ง นี้ จะ ยก โยธ
ไป ต่อ ตี มนุษย์ วานร

บัด นั้น จึง เสนา มาร ชาญสมร วัช สั่ง แล้ว ถวาย ชูลีกร
ก็ รีบ ขพา ร ออก มา

จัด หมู่ จักรุงค์ ของ อาจ เลือก ล้วน สามารถ แกล้ว กล้า
ขุน ข้าง ซี่ ข้าง ชนงา กุม ของจ้าว งาม กรีก กราย ขุน ม้า ถือ

หอก กลอก กลับ ชีชีบ รวดเร็ว เฉิดฉาย ชนรุด ชีรุด
 เรียง ราย ล้วน ถือ ทอง ปราย หักยัน พลเท้า ล้วน เหล่า
 คำแหง ไท คำล้ำแรง แข็งขัน ถือคาบศิลา ลำพัน บ้าง กุม
 เกาทัณฑ์ลูกยา ต่าง ทนต่าง อวด ฤทธิรุตม์ กวัก แกว่ง อารู
 ้งอง่า เทรียมทั้ง รุดทรง อลงการ คอยเสด็จพระยา อสุรี
 เมื่อ นั้น กุมภกรรฐ์ สิทธิศักดิ์ ยักยี่ ครั้น แสง จันทรี
 ล่องฟ้าอาทรี เสด็จเข้าสู่ที่ ไสยา

เอน องค์ลง เหนือ บรรจรรณ
 นึ่ง นึกถวิลจินดา ที่ จะ ยกโยธาไป ชิงไชย แก้ว แค้น แทน
 หมู่ขี้จามิตร แล้ว คิด ทอดถอนใจใหญ่ ครั้น นมุนย์ กัย
 ลิงไพร ฤทธิไกร สามารถ อาจนัก ทั้ง กำลัง ภาษา ก็ สามารถ
 ปรึกษาฉลาดแหลมหลัก แล้วได้พิเภก ชุนยักยี่ ไป เป็น จักญ
 บอกร การ ฤ จึง เสียที่ ขี้จามิตร เสีย คิด แก้อ้าย เตียร ราชาน
 หาไม่ พระลักษมณ์ จะ รวย ปราด ค้วย หอก สรรพอาวุธ พุ่ง ไป
 ให้คลุ้มคลั่ง คัง แค้น อารมณ จะ บรรจบหลัก ก็หาไม่ จน รุ่ง
 รวง แสง อโชนทัย เสด็จไปที่ สรวง คงคา

สรร่าย แก้วไพลย ปราย เป็น สายฝน ทรง สุขณห์ เพื่อ ฟุ้ง
 ก้วย ขุนยา สอดไส่ สนับ เพลา อลงการ ภูษา รูป ภิณรี รำ
 สมอง องค์ ทรง ประพาศ พระกร น้อย เกราะ พลอย มรกต เขียว ขำ

ศึกกฤตมถรรพ

๗๑

รัก ออก ราย บุศราคัม ประจำ ยาม ทาย ทิศ สังวาล วรรณ เพื่อ
ห้อย พลอย แก้ว มุกดา หาร ทับ ทรวง ทวง ประพาฬ ทับ ทิม คั่น
พาหุรัก ทองกร มังกร พัน จำรงค์ เรือน สุบรรณ ทาง กร ทรง
กฤษณกล เกล็ดเพชร รัตน์ กรรเจียก แก้ว จำรัส ประภาศร จับ
มหาธน ฤทธิรอน บทธรรพ ชน รด สุรกาญจน์

จึง สั่ง สารดีให้ โยงง เลิก หมู่ จักรวงศ์ ทวยหาญ โดย
กระบวน พยุห ชุมมาร ออก จาก พระทวาร เวียงไชย

ครั้น มา นอก ราชนิเวศน์ ให้ เกิด เหตุ วิปริต ลงใหญ่
ช้าง ม้า ตื่น เทิน วนไป บันดาล ให้ เห็น อัครรย ทั้ง รด ที่
พระยามาร ทรง กำกั่ง ไม่ สะเทือน เลื่อน ลั่น ราชสีห์ ซึ่ง เทียม
มา ทั้ง พัน หน้า นัย ถึ กลับ เป็น หน้า ลา ฝู กูท ทั้ง สี่ สำแดง
กาย เติบ คล้าย ผ่าน ทาง ขวาง หน้า กา แร้ง บิน ว่อน ร้อน มา
ถาบ ถา โดย ลง ที่ ชงไชย พิณพาทย์ เภาวี่ ไม่มี เสียง สำเนียง
พล ไ้ดัง ร้อง ให้ ชง ทิว ก็ ไม่ ปลิว สบัติน โสมทไฟร ภู่วัง
เยือกเย็น พระยามาร หวาด หวั่น พรัน จิตร ถ้วย นิมิตร ปลาย
ไม่เคย เห็น สารพัก อุบัติ มิได้ เว้น จำ เป็น รีบ รด บทธรรพ

ครั้น ถึง ให้ หยุด จักรวงศ์ ประทับ ลง แแทบ เนินสิงขร คอย
ทัพมณูญ ฤทธิรอน จะ ยก พล นิกร ออก มา

เมื่อ นั้น พระจักรวรัตน์ แก้ว นาถา ไสยาศน์ เห็น อาศน์
 ลงการ ผ่าน ฟ้า รำพึง คึง คิก ในการ วรรณคดี ชิง ไชย
 มิได้ นิทรา หลับ สนิท จน จันทร อ่อน แสง ชวลิต พระอาทิตย์
 อุกฤษฏ์ เรือง รวง ดูเหวว่า แว่วเพรียก เพราะ เสนาะ เสียง สำเนียง
 สกฤณา ชัน ก้อง หมู่ แผลง ผั่ง ภู่ว ร้อง เชย ทราบ ขาบลของ มาลี
 จึง ชำระ พระองค์ ทรง เครื่อง ขวาม เรือง ทั้ง องค์ โกศีย์

จับ ศร พรหมมาศ ฤทธิ ภูมิ ออก หน้า พลัพลลา

พร้อม ท้าว พระยา พานร ชูลีกร เกิดอน กลาก ช้าย ขวา
 พอได้ ยิน สำเนียง โกลา ผ่าน ฟ้า ตรัสถาม พิเภกไป อัน ทัพ
 ซึ่ง ยก มา โรมรัน อสุรี ภูมิภกรรฐ์ หรือ โฉน หรือว่า อสุร
 ตนใด ออก มา ชิง ไชย รวี

เมื่อ นั้น พระยา พิเภก ยักษ์ ได้ ฟัง พระราชวาทิ
 ชูลีกร สอนของ พระบัญชา อัน ทัพ ที่ ยก ออก มานั้น คือ พระยา
 ภูมิภกรรฐ์ ยักษ์า วัน นี้ จะ สิ้น ชีวา ค่าย ขตา ถึง ฆาฏ
 ลักษณ จันทร ขอ เชิญ เสกข์ พระสีกร ยก พวก พานร พลชั้น
 ออกไป สังหาร ภูมิภคท์ ให้ มั่น สิ้น ชีพชีวิ

เมื่อ นั้น พระสุริยวงษ์ องค์ นารายณ์ เรือง ศรี ได้ ฟัง
 พิเภก อสุรี ภูมิ ชื่น ชม ด้วย สมคิก ภัคทร ผ่อง ทั้ง กวง จันทร
 จึง มีบัญชา ปกาสิต ตรัส สั่ง แก่ ลูกร พระอาทิตย์ ท่าน ผู้มี ฤทธิ

กัณฑ์มกนรวิ

๗๓

ปรีชาชาญ พเร่ง เถนท แสน ยากร พวก พล วานร ทวย
หาญ เตรียม ทั้ง รด แก้ว สุรภาณูจน์ เรา จะไป รอน ราว
ขสุริ

บัดนี้ พระยา สุริย ภาระปี ศรี รับสั่ง สมเด็จ พระจักรี
ถวาย อัญชลี แล้ว ออก มา

จัก เป็น อินทรีย์ พยุหยาตร นิลราช เป็น เคียร บัณฑิต
นิลเอก นิลชั้น เป็น สอง ทา ปาก นั้น ปิง คะลา วานร ทอ คือ
กระปี ชมภูพาล คำแหง หดุนา เป็น หงอน ปีก ขวา ของ คค
ฤทธิรอน ปีก ซ้าย เกสร ทมาลา เท้า ซ้าย จัก นิลปาสัน
ฝ่าย นิลปาสัน เป็น เท้า ขวา ภาย นั้น คือ จอมโยธา หาง คือ
พระยา นิลนท จัง เกียง เป็น เล็บ สฤณี โยธี ทั้ง หลาย เป็น
ลาย ชน ล้วน ถือ อารูททุก คน ว่าเป็น รณลัพของ คนอง ชิก

นายไพร่ ล้วน มี คักกา แกลวกล่า เข้ม หาญ ทยาน คัก ฤทธิแรง
แข่ง ชัน พรรฤก คัก คัก คอย เส็จ พระสีกร
เมื่อ นั้น พระพญ จักรพรรดิ ทรงศร จึง ชวน พระลักษณ

ฤทธิรอน บทหาร ไป สรง วาริน

สอง กษัตริย์ ขำระ สระ สมนาน สุคนธาร เกสรขจร กลิ่น
สับ เพลา ราย พลอย โกลน เริง ช่อ นาคิน สังเวียน นว ภูเขา
โกโลย ค่าง สี ยก เครือ เจ็ด คีรี กระหนก หงส์ ชาย ไหว ชาย

แครง ส่นอง องค์ ต่าง ทรง ทับ ทรวง สัງวาล วรรณ ทาย ทิศ
 เฟื่อง ห้อย มณี ช่าง พาหุรัด เพ็ชร ร่วง ทวง กุดัน ทอง กร
 หลุ แก้ว มังกร พัน อำมรงค์ เรือน สุปรรณ ทางกร ต่าง ทรง
 มงกุฎ กอกไม้ ทัก ชัก พระขรรค์ เพ็ชร รัตน์ แล้ว จีบคร งามดัง
 สุริยัน จันทร บทจรไป ขึ้น รด ทรง

รด เขย ราชรถ ทิพ แดง งอน ลอย ลิบ งามระหง กำแก้ว
 ประกับ ประกอบ กง कुมว วง แสง วาม อร่าม พลอย ภาพ ล้อม
 บัลลังก์ กระงัง ลวก พนักอิง บัง อวด กระหนก ห้อย จตุรมุข
 งาม แม่น พิมาน ลอย บัน ช้อย ห้อย ฉัตร อรชร เทียม ด้วย
 สีนพ เทพบุตร เริง ร้อง ฤทธิรุตม์ ทั้ง ไกร สร พระลักษณะ นั้
 หน้า ประนม กร เครื่อง สูง สดชน สลับ กัน มาตุลี สารถิ เทวา
 ชับ อาษา แผ่น ดัง จักร ผัน ผง คดี มีคคูลุ่ม ลุ่ม ควณ ปีก ลอง
 สนั่น ครัน ครึก เสียง รด เสียง ม้า กลาหุล เสียง พล ไห่ ร้อง
 ก้อง กึก ล้วน เหล่า ลำพอง คนอง ชัก ชับ กัน คึก คึก รียบ ร

ครัน มา ถึง ที่ ส่นาม รบ พระตรีภพ สุริย์วงษ์ ทรง คร
 ให้หยุด โยธา พลากร คู กำลัง ฤทธิรอน อสุรี
 เมื่อ นั้น พระยา कुमार วร ชัย กษี ยืน รด อยู่ กลาง โยธี
 อสุรี เหลือบ แล แปร ไป เห็น กอง ทัพ ยก ออก มา โยธา
 เพียบ พัน แผ่น คิน ไหว ทั้ง สอง มนุษย์ วุฒิ ไกร ทรง มหา

ศึกกฤตมถก

๗๕

รณไชย มา ค่าย กัน จึง พินิจ พิศเพ่ง เล็งดู ก็รู้ว่า พระราม
รังสรรค์ อสุรี ขบ เขียว เคียว พัน สั่งให้ พลชั้นนี้ เข้าโจมตี
บัดนั้น นนทกาลสูร ยักษ์ รั้ง พระยา อสุรี ก็ ขยับ

หมุ่โยธี เข้า รอน รานู

พลยักษ์ เข้า หัก พลลิง แย่ง ยิง พัน แทง สำแดง หาญ
กวัด แกว่ง ขาวูทั้ง เพลิง ภาล โถม ทยาน เข้า กลุ่ม ทลุม ขอน
บัดนั้น ฝ่าย พล กระบี่ ชาญ สมร หัก เอา ค่าย กำลัง

ฤทธิ์รอน วานร ที่ คอบ กุมภคณี

ปาก กัด ตีน ถีบ มือ คบ ไต่ ทรหอย รวด เร็ว ทั้ง จักร ฝน
อสุรา ตาย ยับ ทับ กัน ลึง นั้น บัน บุกรุก มา

บัดนั้น จึง นนทกาลสูร ยักษ์ เห็น กระบี่ โล่ ที่ อสุรา
โกรธา คา แดง คัง แสงไฟ เช่น เขียว เคียว กราม เกรียว กราค
กระแทบ ขาต เพียง พัน แผ่น คิน ไหว ขยับ พวง พล พล ไกร เข้า
ไล่ โจมตี วานร

พุ่ง ชัก ขาวูทั้ง ห่า ฝน ต่าง คน ลั่น ปืน ธนูศร ถา โถม
โรมรัน ประจัญกร พัน ฟอน ไม่ ละ ลต กัน

บัดนั้น หลุมาน ฤทธิ์แรง แข็ง ชัน เห็น หมู่ อสูร กุมภคณี
บุก บัน โล่ ที่ กระบี่ มา ก็ ออก ปืน ขวาง หน้า ไม่ ว่าง ถอย คอย
ล้าง ชีวิต ยักษ์ กวาด แกว่ง กริ เพ็ชร อัน คักตา เข้า ไล่

เช่น มา อสุรี

แทง ซ้ายซ้าย ขวา ขลุ่ ตลุ่ท ก้วย กำลึง ฤทธิฤทธิ์ กระบี่ ศรี
พล มาร แดก ตายไม่สม ประที ยักษ์ หิน ลิง โล่ พัน ลรวัน

บัค นั้น นนทกาล ฤทธิแรง แข็ง ชัน กริ้ว โกรธ พิโรธ
กังไฟ กัลย กุมภัดท์ โคม จีบ หนองมาน

ยักษ์ คี ลิง แทง ไม่ เจื่อคงค ท่าง ทนต่าง ออกต่าง หาญ
เสียง สนั่น ครื้น ครื้น สุธาธาร นนทกาล ไม่ ละ ลก กร

บัค นั้น คำแหง หนองมาน ชาญ สมร รับ รอง บ้อง บัค
คทาธร วานร โคม จีบ อสุรี

แทง ท้วย กรี เพ็ชร ไชย ชาญ ท้อง ออก นนทกาล ยักษ์
ลัมลง กับ พื้ นธรณี ก็ ล้ม ชีว ท้วย ฤทธา

แล้ว จีบ เอา ศพ โยนไป ท้อง หน้า รด ไชย ยักษ์ ทำ เป็น
ยัก คัว หลัว ตา ตบ มือ ชี หน้า ชุนมาร เหวย เหวย กุมภกรรฐ์
ชุนยักษ์ ตัวเอง ชัก ชัก ออกหาญ วัน นี้ เคียว มึง จะ แผลก ลาญ
วาย ปราณ ท้วย ศร พระจักรี

เมื่อ นั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักษ์ ได้ พัง หนองมาน พาตี
โกรธ ตึง อักคิ ไหม่ พ้า กระต๊อบ ขาท ผาต แผล สุรเสียง สำเนียง
สั่น ทึง พ้า ผ่า เหวย เหวย อ้าย ลิง พาลา มึง อย่า เราจา ให้
เกิน ภักตร์ ตัวกู เป็น วงษ์ พรหมเมศร์ เลื่อง ชือ ลือ เกช ทึง

ศึกกฤตกรรฐ์

๓๓

ไทร จักร หวัง ฆะชาศ กัวย มอชัณญ์ ว่า แล้ว ชัก คร
แสดงไป เสียง สนั่น ครื้น ครื้น อากาศ พสุธา ภูมิสถา ทวาค ไหว
มิต มิตปัทแสง อโนทัย เกิด เป็น เปลวไฟ ใหม่ มา

เมื่อ นั้น พระตรีภพ ลขโลก นาถา เห็น กฤตกรรฐ์
อสุรา แสดง ศร ศักดา มา รวี่ เป็น เพลิง ร้อน แรง แสง ฉาน
ล้อม พวง พล หาญ กระบี่ ศรี พระเนตร มุ่ง หมาย อสุรี ภูมิ
ก็ แผลง พาน จันท

เปรี้ยง เปรี้ยง ทั้ง เสียง ฟ่ำ ฟาท โลกชาติ สะเทือน เลื่อน ลั่น
เป็น ท่า ฝน มา คับ เพลิง กล้วย แล้ว ต้อง พล ชน อสุรา ทั้ง หมู
ม้า รด คชสาร ก็ แผลง ลาญ สิ้น ชีพ สังขาร ตัว ชาศ ติน ชาศ
กายหา กัวย อาณูภาพ พระจักรี

เมื่อ นั้น พระยา กฤตกรรฐ์ ยัณญ์ เห็น มนุษย์ แผลง ศร
มา รวี่ พวง พล อสุรี บรรลัย ลาญ โกรธ กริ้ว นัว หน้า ขบ ฟัน
ตรัส สั่ง โลหิต ใจ หาญ ให้ ชับ รด แก้ว สุรกาญณ์ ทყาน เข้า
โจมตี วานร

เมื่อ นั้น พระราม สุริย์วงศ์ ทรง คร แล เห็น กฤตกรรฐ์
ฤทธิรอน โล่ กระบี่ วานร เข้า มา จึง สั่ง มาตุลี เทเวศร์ อัม
เรือง เคช ฤทธิแรง แข็ง กล้า ให้ ชับ รด แก้ว แว่ว ฟ่ำ เข้า รั
รดา อสุรี

เมื่อ นั้น พระยาอุภกรรฐ์ ยักยี้ เห็น มนุษย์ ชัย รด มา
 ราวี้ ไกรทัง อักคิ บรรลัฏกาล จึง ชักศร สิทธี ชื่น พาค สาย
 มุ่งหมาย เขม้น จะ สังหาร หน้าห่วง ด้วย กำลัง ไชย ชาญ
 ชุน มาร ก็ ผาต แผลงไป

เสียง สนั่น ครื้น ครื้น อัมพร สิงขร ภัยปนาท หวาก ไหว
 เป็น อาวุธ ตก ต้อง กระบี่ไฟ บรรลัฏ ด้วย ฤทธิ อสุรา
 เมื่อ นั้น พระสุริย์วงศ์ นารายณ์ นาถา เห็น วาหนม้วย
 มรณา ด้วย ศร ศักดา อสุรี จึง ชัก อรรคนิวาต พาค สาย
 หมาย ล้าง อาวุธ ยักยี้ หน้าห่วง ด้วย กำลัง อินทรีย์ ภูมิผาต
 แผลงไป ด้วย ฤทธิ

พลูธอา อาภาศ ก็ หวาก ห้วน เสียง สนั่น ถึง ชื่น ออกนิมฐ์
 เป็น เพลิง ล้าง อาวุธ บั จามิตร แล้ว ศร สิทธี ไป ต้อง รด ไชย
 ของ องค์ พระยามาร ทรง กำกน หัก ปั่นไม้ทน ได้ ราชสีห์
 ศารถ์ ก็ บรรลัฏ พลไกร ตาย กลาต ตายกา

เมื่อ นั้น น้องท้าวทศเคียร ยักย้า สิ้น รด สิ้น ทศโยธา
 อสุรา ประหวั้น พร่ำใจ ให้ยอทัตมิใคร่ จะ ต่อ ฤทธิ แล้ว คึก
 ฆาณะ ชื่น มาได้ ทัว ภูชาติ ชาย อาสา ไนย ฤทธิ ไกร เลิศลย
 อาตริ มาตร แม่น ทัว ตาย จะ ไว้ยศ ให้ ปราบกฎ ฟากฟ้า ราศี
 จะ เสีย คาย อะไร แก่ ชีวี ถึง ที่แล้ว ก็ จำ จะวาย ปราณ คึกแล้ว

ศึกกุมภกรรฐ์

๗๘

กวัดแกว่ง พระแสง ศร ลำแสง ฤทธิรอนกำลัง หาญ ทำอำนาจ
ผาดโผน ไฉน ทยาน ชื่น รอนราญ บน รด พระรามา

เมื่อนั้น จึง องค์ พระลักษมณ์ ขนิษฐา รับ หักดัดขัดข้อง
อสุรา หวค ซ้าย ป้าย ขาว วุ่นไป พระนารายณ์ ก็ ตี ด้วย ศร ทรง
กุมภกรรฐ์ ตกลง ไม่ ทาน ไ้ สอง องค์ ผู้ ทรง ฤทธิไกร ก็ ไฉน
ลง รุกไล่ ราวี

เมื่อนั้น พระยา กุมภกรรฐ์ ยักษ์ ผู้ เทียว ยืน ยัน ประจัญต์
อสุรี ไม่ คึก ชีว้า พระหัตถ์ กวัด แกว่ง ศร สาดร หมายถึง
เขม้น เข่น ฆ่า โสภโณ ไฉน จับ พระจักรา ด้วย กำลัง ไกรธา
กุมภกันท์

ท่อย ที ท่อย รับ สับ สนม อลวน รวค เร็ว ถึง จักร ฝืน ท่าง
หาญ ท่าง กล้า ไม่ ละกัน พัน ละ วัน ต่อ กร รอน ราญ

เมื่อนั้น พระจักรภฤณ สือ ฤทธิ ทุก ทิศาน รับ รอง
ข้อง กัน ประจัญ บาน ทยาน ชื่น เหยียบ ทิ้ง ที

หวค ด้วย พระแสง ศร ทรง ต้อง องค์ กุมภกรรฐ์ ยักษ์
เสียง สนั่น ลั่น ฟัน ปรพ อสุรี ชวน เซไป มา

แล้ว ชัก พรหมมาศ ชื่น พาด สาย หมายถึง ชีวิต ยักยา ก็
ผาด แผลง ไป ด้วย คัมภีร ฤก ออก พระยา กุมภกรรฐ์

เมื่อ นั้น น้อย ท้าว ทศ เคียร รั้งสวรรคต ต้อง คร ยังไม่
 ม้วย ชีวัน กุมภัดท ล้มลง กับ ปลดพี แล เห็น พระองค์ ทรง
 ลักษณะ ผ่อง ภาณุ จารัศวรมิ สี เขียว ทั้ง นิล มณี
 มี ภาย ปรากฏ เป็น สี กร ทรง เทพ อาวุธ จักร สังข์ ทั้ง กริ
 ศทา ศิลปี ศร จึง รู้ว่า นารายณ์ ฤทธิรอน จาก กระเชียร ลาคกร
 เสด็จ มา ตกใจ ด้วย ไม่ ทันท คึก มา ต่อ ฤทธิ พระบรม นาคา
 แม่น พัง พิเภก อมนุษย์ ที่ ไหน ชีวา จะ บรรลัษ เสีย แร่ง เป็น
 วงษ์ พรหมเศร จะ พิเคราะห์ เหตุ ผล ก็ หา ไม่ ทั้ง ชาติ ทร ลักษณะ
 ชาญ ไร น้อยใจ เป็น พัน พัน ทวี คึก แล้ว ยอ กร เหนือ คิโรตม์
 ร้อง ทูล ขอ โทษ ยักนิ ซึ่ง ข้า ฝึก พลั้ง ครอง นี้ เพราะ เหตุ ด้วย
 พี่ อัครม ์ จึง จำ สุต สิ้น ชีวิต ด้วย คร พระ จักร ภุณณ์
 รั้ง สวรรคต ขอ พระองค์ ผู้ ทรง สุบรรณ จง ส่ง ไป สวรรคต ขึ้น พ้า
 อัน ซึ่ง พิเภก ชุน ยักนิ ผู้ เป็น น้อย รัก ของ ข้า ขอ ผาก ไว้
 ใต้ เบื้อง บาทา พระ จักรฯ จง ไป รศ ปรานี

เมื่อ นั้น พระ ภุณณ์ รัศมี เรือง ศรี ได้ พัง กุมภกรรฐ
 อสุรี จึง มี บัญชา คอบไป ถึง มาตร เอง เป็น บั จา มิตร
 เรา จร คึก พยาบาท ก็ หา ไม่ อสุรา อย่า พะ ว่า พะ วังใจ
 อาลัย ถึง พิเภก อมนุษย์ เพื่อน นั้น สัตย์ ธรรม ะ กัตถุญ ์ ตัว ภู จะ
 เสี่ยง รัรักษา ฝ่าย เอง ซึ่ง ม้วย มรณา จะได้ ไป ผาก พ้า คุษฏ

คัมภีร์กฤตยัม

๔๑

เมื่อ นั้น พระยา กฤตยัม ยักษ์ ได้ฟังบัญชา พระ จักร
ทั้ง วรวิทย์ ชะโลมใจ

จึง เรียก พิเภก เข้า มา ขสุรา สั่ง พลัง แล้วร้องไห้ ทว่า
จะ ม้วยบรรลัย ดวงใจค่อย อยู่ สดถาวร ซึ่ง เจ้า จะ ทำ ราชาการ
ใต้ เบื้อง บรมมาลย์ พระ ทรง คร สักใด อย่า ให้ อนาคต ผ่อน
ตาม หฤทัย พระ ทรง ฤทัย จง ขสุรา สักใด แสง หา ความ ชอบ ให้ รอบ
รู้ หน้า หลัง ระวัง ผิด จึง จะ ว่า ตี มีความ คึก ญา ตี มิ ตร จะ
ใต้ ฟัง อนาคต สัก พลัง ผ่าน จิตร ทวย พิษ ศร เรา วัณ หฤทัย
ยักยา สัก เสียง ก็ สัก ชีวา ไป เกิด ฟาก ฟ้า คุญ

บัด นั้น พระยา พิเภก ยักษ์ เห็น เขมร ชีวา สัก ชีพ ชีว
อสุรี เข้า กอด เอา ศพ ไว้

ชลเนตร คลอคลอ ฝอยน้ำ แสง โสภโศภา ว่า ได้ ใจ
พระ เขมร ชีวา ผู้ ร่วมใจ นื่อง ได้ ทูล ห้าม ไม่ เชื้อ ฟัง ตัน ทั้ง
ไป ทวย กำ ลัง หลง ประมาท หมิ่น ต่อ องค์ พระ ทรง สัก ชีว ถึง จะ
สัก ชีพ ชีว ทั้ง ไม่ หัน อ้น อด พาล เสีย แร่ง ครอง ธรรม ทศ พิ
ทั้ง ความ คึก ปรีชา กล้า หาญ เลื่อง ชื่อ ลือ ทู ทั้ง จักร วา พ
สุริย์ วัณ พรหม มาร ประเสริฐ นัก เพราะ ฟัง เขมร ชีวา ที่ อา สัก ชีว
จน พลต อา คอ มาร อ จักร ว่า พลัง สัก ชีว วัณ วัณ ชีว ยักษ์
ก็ สัก สม ประที

มา จะ กล่าวไป ถึง เทวา นาง พ้า ทุก ราศี แจ้งว่า
 พระนารายณ์ ฤทธิ สंहาร ชีวี ภูมิภกรรฐ์ ต่าง องค์ ชื่น ชม
 ไสมนัส ทย หัตถ์ ส้ารวล สรวล สันต์ บ้าง เยี่ยม แกล แก้ว
 แพรพรรณ ไพรย ติพย บุษบัน ลง มา โกสีย์ ก็ ทรง เป่า สังข์
 เสียง ทั้ง ทัว ทศ ทิศา ชัน นาง อัสสร กัลยา พร้อม หน้า บัน เสง
 คนตรี บ้าง ก็ ชับ ขาน ประสาณ เสียง ลำ เฝียง น้า เชื้อย เรือยรี
 ขวบไซยให้พร พระจักรี ซึ่งมีไป ทั้ง เมือง พ้า

เมื่อนั้น พระตรี ภูวนารถนาถ ครั้น เสร็จ สंहาร อสุรา
 เทวา ไพรย ติพย สุมามาส เกิด อณ กลาต คายไป ทั้ง ที่รบ
 กลืน ตระหลบ เฟื่อง พุ้ง หอม หวาน ชม เล่น เป็น สุข ส้าราญ
 ผ่าน พ้า เส็จ มา ขึ้น รด จึง ให้ เลิก โยธา พลากร เสนา วาจร
 ทั้ง ปวง หมก ให้ สนั่น ครื้น ครื้น ถึง ไทฟค บท จร คืบ เข้า
 บัง พลับ พลา

४०६'५